

Predlog organiziranja SOZD Agroživilstva v celjski regiji

UVOD

Zakon o združenem delu nalaga delovni organizaciji HMEZAD, da se reorganizira v več TOZD in DO. V skladu z zakonom (člen 326 in 386.) bi se lahko DO Hmezad transformirala v lastno SOZD. To bi imelo za posledico prenehanje članstva v obstoječi SOZD Dobrina Celje in s tem bistveno okrnilo pomen in smotrnost sedanje SOZD.

To problematiko je obravnaval Medobčinski svet ZKS Celje na 55. seji in sprejel stališče, da v celjski regiji ni racionalno organizirati dve TOZD na področju agroživilstva, ampak da je potrebno vso primarno kmetijsko proizvodnjo, živilsko predelovalno industrijo ter trgovino s temi proizvodi združiti v eno SOZD.

Z organiziranjem novih TOZD in DO iz Hmezada, da bi se nove DO povezale direktno v SOZD Dobrina, bi DO Hmezad kot OZD prenehala obstojati, zato želimo novo kvaliteto v organiziranju skupne institucije na višji ravni — v SOZD.

Nova SOZD bi morala povezovati članice na kvalitetnih osnovah, takih, ki jih določa zakon o združenem delu in na takih družbeno-ekonomskih osnovah, ki bodo pogojevale hitrejši razvoj agroživilstva v celjski regiji.

To zahteva določene spremembe v institucionalnih oblikah članic sedanje SOZD, če hočemo slediti, da je FUNKCIONALNI IN TERITORIALNI PRINCIP v sedanji situaciji pogoj za hitrejšo spremembo družbeno-ekonomskih odnosov.

2. INSTITUCIONALNE OBLIKE ORGANIZIRANOSTI

Če hočemo slediti v uvodu postavljenemu načelu, da se na tem območju organizira enoten AGROŽIVILSKI KOMPLEKS, bodo novo SOZD sestavljale vse dosedanje članice SOZD Dobrina, razen DO Kovinotehna-Tehnocommerce in DO Moda in vse DO nastale iz sedanje DO Hmezad in drugih članic, kakor tudi druge DO iz agroživilskega področja, ki bi imele interes vključiti se v novo SOZD.

PO FUNKCIONALNEM PRINCIPU bi se organizirale naslednje nove DO:

1. DO PRIMARNE KMETIJSKE PROIZVODNJE se organizira iz naslednjih Hmezadovih TOZD:

1. Kmetijstvo Žalec
2. Kmetijstvo Radlje
3. Sadjarstvo Mirošan
4. Vrtnarstvo Celje

V skladu z zakonom o združenem delu in programov reorganizacije DO Hmezad se bo TOZD Kmetijstvo Žalec reorganiziralo v več novih TOZD, ki se tudi vključijo v to DO. V to DO se vključi tudi nova TOZD prašičja farma.

2. DO MESNO-PREDELOVALNA INDUSTRIJA se organizira iz naslednjih sedanjih TOZD:

1. Hmezad — TOZD Mesnine Celje
2. KK Sentjur — TOZD Klavnica in predelava

3. KZ Laško — DE Klavnica in predelava
Ta DO bi organizirala naslednje TOZD:

1. TOZD Klavnica Celje
2. TOZD Predelava Celje
3. TOZD Predelava Sentjur
4. TOZD Predelava Laško
5. TOZD Prodaja na veliko
6. TOZD Maloprodaja

3. DO MLEKARNA se organizira iz sedanje Hmezad — TOZD Mlekarna Celje in Mlekarna Smarje.

O statusu mlekarne Smarje bo odločil kolektiv po odcepitvi iz sestava Ljubljanskih mlekarn.

Ta DO se poslovno povezuje z mlekarno Ilirska Bistrica s sovlaganjem v nove kapacitete, ki pa je institucionalno povezana v DO Kmetijstvo Ilirska Bistrica.

4. DO ZA PROIZVODNJO MLEVSKIH IZDELKOV IN KRMIL se organizira iz Hmezadove TOZD Mešalnica krmil in iz dela (Nadaljevanje na 2. strani)

Uspešno zimsko izobraževanje kmetov-kooperantov se izteka. Lepi in topli dnevi pa nas vse skupaj silijo, da pridobljeno znanje s pridom uporabimo zase in širšo skupnost.

9. in 12. marca
vsi na volitve

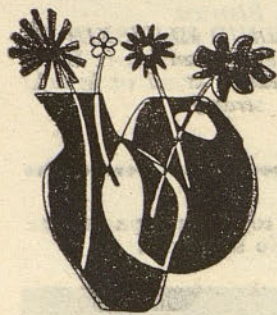
Merxovega TOZD Grosist — poslov. II silosi in mlini.

Zaradi različne reprodukcijske povezanosti ta DO organizira naslednje TOZD:

1. TOZD Mešalnica krmil
2. TOZD Mlini
5. OSKRBOVALNO-PRODAJNA DO za oskrbovanje in trgovanje s:
  - sadjem, zelenjavo, ribezom, industrijskim sadjem, agrumi;
  - odkup kmetijskih pridelkov, gozdnih sadežev, polžev in zdravilnih zelišč;
  - repromaterialom in investicijsko opremo za potrebe kmetijstva;
  - stroji, strojno opremo, rezervnimi deli, gunami itd.;
  - umetnimi gnojili;
  - gradbenim in ostalim investicijskim materialom;
  - trgovanje s kmetijskimi in živilskimi proizvodi izven območja redne dostave in na organiziranih tržnicah.

Ta DO se organizira iz:

1. Merx — TOZD Grosist, poslovalnica III (Agropromet);
2. Hmezad — TOZD Notranja trgovina;
3. Hmezad — TOZD Združena hladilnica.

Iskrene čestitke za osmi marec

Znotraj te DO se organizirajo TOZD in to:

1. TOZD Agropromet,
2. TOZD Hladilnica,
3. TOZD Notranja trgovina.

V tej DO so vključena tudi Hmezadova predstavništva. Z notranjo reorganizacijo si TOZD razdelijo poslovni predmet.

6. DO GOSTINSKO-TURISTIČNE DEJAVNOSTI se organizira iz:

1. Hmezad — TOZD Gostinstvo Celje,
2. Merx — TOZD Gostinstvo in turizem Celje,
3. Merx — TOZD Gostinstvo in turizem Ravne,
4. Savinjski magazin — TOZD Gostinstvo Žalec,
5. Dravinjski dom — TOZD Gostinstvo Jelen.

Notranja organizacija in eventualno organiziranje novih TOZD se izvede po teritorialnem principu.

Ta DO je poleg gostinsko-turistične dejavnosti nosilec razvoja družbene prehrane.

7. DO ZA ZUNANJETRGOVINSKO DEJAVNOST se organizira iz sedanje Hmezadove TOZD export-import. Tej DO poverijo vse članice SOZD celotno zunanjetrgovinsko dejavnost.

8. DO STROJNA se organizira iz dosedanje Hmezadove TOZD Strojna Žalec, ki je nosilec naslednje dejavnosti v SOZD:

- proizvodnja kmetijske mehanizacije in kovinskih konstrukcij;
- vzdrževanje in popravilo kmetijske mehanizacije in prevoznih sredstev;
- tehnični pregledi traktorjev in prikolice;

— organiziranje uslužnostnih delavnic.

Z razvojem posameznih dejavnosti organizira več TOZD.

PO TERITORIALNEM PRINCIPU se organizirajo:

a) DO, ki se organizirajo iz Hmezadovih TOZD:

9. DO KMETIJSTVO ŠMARJE se organizira iz sedanje TOZD Kmetijstvo Šmarje. Po programu se iz te TOZD organizirajo naslednje nove TOZD:

1. TOK Kooperacija
2. TOZD Proizvodnja
3. TOZD Kmetijska preskrba.

10. DO KMETIJSTVO ILIRSKA BISTRICA se organizira iz sedanje TOZD Kmetijstvo Ilirska Bistrica. Po programu se iz te TOZD organizirajo naslednje nove TOZD:

1. TOK Kooperacija
2. TOZD Predelava
3. TOZD Trgovina

11. DO KOOPERACIJA ŽALEC se organizira iz sedanje TOZD Kooperacija Žalec. Po programu se iz te TOZD organizirajo naslednje nove TOK:

1. TOK Kooperacija Celje
2. TOK Kooperacija Žalec

b) Obstoječe kmetijske DO — članice SOZD:

12. DO KMETIJSKI KOMBINAT ŠENTJUR PRI CELJU s TOZD in TOK. Iz te DO se TOZD Klavnica in predelava izloči in vključi v DO Mesno-predelovalne industrije Celje.

13. DO KMETIJSKA ZADRUGA SLOVENSKE KONJICE s TZO in TOZD.

14. DO KMETIJSKI ZADRUGA LASKO s TZO in TOZD.

Iz te DO se dejavnost klavnice in predelave izloči in vključi v DO Mesno-predelovalne industrije Celje.

c) Trgovske delovne organizacije s svojimi TOZD:

15. DO MERX CELJE

Del TOZD Grosist — poslovalnica II se vključi v novo DO za proizvodnjo mlevskih izdelkov in krmil, poslovalnica III pa se vključi v novo DO za oskrbovanje in prodajo, temeljni organizaciji gostinstva in turizma Celje in Ravne se vključita v DO za gostinstvo in turizem.

16. DO CENTER CELJE

17. DO SAVINJSKI MAGAZIN

Iz te DO se TOZD Gostinstvo izloči in vključi v DO za gostinstvo in turizem.

18. DO DRAVINJSKI DOM

Iz te DO se TOZD Gostinstvo Jelen izloči in vključi v DO za gostinstvo in turizem.

19. DO SPLOŠNO TRGOVSKO PODJETJE RADEČE

20. DO TRGOVSKO PODJETJE SEVNICA

21. DO TRGOVSKO PODJETJE SAVINJA, MOZIRJE

22. DO TRGOVSKO PODJETJE JELSA, ŠMARJE

23. DO TKANINA CELJE ZA TOZOD POTROŠNJA, ZAGORJE

Poleg navedenih institucionalnih sprememb se predlaga, da v novem SOZD prevzame celotno oskrbo za blagovne skupine: mleko in mlečni izdelki — vključno sladolei, nova DO Mlekarna. S tem prevzema tudi vso odgovornost za redno oskrbovanje vseh maloprodajnih trgovin.

Prav tako se predlaga, da nova DO Mesno-predelovalne industrije prevzame kompletno oskrbo z mesom, mesnimi izdelki in mesnimi konzervami. S tem prevzema tudi vso odgovornost za redno oskrbovanje vseh maloprodajnih trgovin.

Predstavništva se organizirajo v okviru nove oskrbovalnoprodajne DO (točka 5) za supne potrebe vseh delovnih organizacij v SOZD. Delovala bi v notranjem prometu za vse delovne organizacije na naslednjih področjih:

— prodaja proizvodov iz proizvodnega programa proizvajalnih delovnih organizacij na tistih teritorijih, kjer predstavništvo deluje;

— nabava surovine in ostalega blaga za potrebe delovne organizacije v SOZD po predhodnem dogovoru;

— prodaja blaga izven ambulantno dostavnih območij;

— organizacijo sejmov in razstav na področjih, kjer predstavništva delujejo;

— organizacijo prodaje kmetijskih proiz-

vodov na večjih tržnicah, kjer ta predstavništva delujejo.

3. SKUPNI INTERESI IN NALOGE KI BI SE NAJ OPRAVLJALE NA RAVNI SOZD

Novo kvaliteto v proizvodnji, poslovanju in razvoju, kot rezultat institucionalne organiziranosti po funkcionalnem in teritorialnem principu in urejanje družbenoekonomskih in dohodkovnih odnosov bomo dosegli z neposrednim usklajevanjem skupnih interesov, ki se izražajo v opravljanju skupnih nalog in sicer:

1. Na razvojnem področju:

— usklajeno načrtovanje razvoja za TOZD, DO in SOZD kot celoto (strategija razvoja);

— koordinacija razvoja po dejavnostih in specializacija dela;

— organizacija, usklajevanje, razvoj in delovanje reprodukcijskih skupnosti;

— srednjeročno planiranje in skupna realizacija;

— usklajevanje investicijskih naložb TOZD in DO in združevanje sredstev za skupne naložbe;

— skupna priprava investicijskih naložb in nadzor investicij.

2. Na področju organizacije, načrtovanja in poslovne informatike:

— usklajevanje tekočih planskih osnov in usklajevanje letnega poslovanja na enotnih metodoloških osnovah;

— usklajevanje in dogovarjanje o skupnih merilih za urejanje medsebojnih prihodkovnih odnosov znotraj in izven SOZD;

— enotna načela notranje organizacije, materialnega in računovodskega poslovanja;

— organizacija enotne metodologije zemanja poslovnih podatkov, enoten sistem informiranja, analiziranja in kontrole;

— enotne metode vrednotenja del in nalog, enotnih meril za razporejanje dohodka in čistega dohodka.

3. Področje finančne funkcije

Finančna funkcija se združuje in izvaja preko enotne interne banke z naslednjimi glavnimi področji dela:

— skupen nastop za najemanje vseh zunanjskih kreditov;

— oskrbovanje s finančnimi sredstvi za tekoče poslovanje;

— pridobivanje sredstev za investicijske naložbe in izvajanje postopka za združevanje sredstev za skupne naložbe;

— opravljanje plačilnega prometa;

— devizno poslovanje, združevanje prostih deviznih sredstev;

— organiziranje in izvajanje hranilno-kreditnega poslovanja.

4. Področje pravnih, upravnih in splošnih zadev:

— enotna načela organiziranja samoupravljanja in izvajanja administrativnih poslov za organe SOZD in kolektivni poslovodni organ;

— usklajevanje kadrovske politike in postopka za DS Skupne službe;

— skupno koordiniranje izobraževanja, stanovanjskih zadev, družbenega standarda in rekreacijo (posebni dogovori);

— skupno opravljanje pravnih zadev — zastopanje tozd in DO pred sodišči in upravnimi organi, registrske zadeve in priprava osnutkov samoupravnih splošnih aktov;

— urejanje glasila SOZD;

— izvajanje interne kontrole po posebnem dogovoru;

— skupna organizacija in izvajanje varstva pri delu — posebnem dogovoru.

5. Področje marketing dejavnosti

Če se organizira marketing sektor, potem opravlja naslednje posle:

— komercialna koordinacija;

— raziskava tržišča z vidika razvojnih odločitev;

— programiranje in raziskava z vidika plasiranja novih proizvodov;

— propaganda — promocija;

— organiziranje skupnega nastopa na sejmih in predlaganje za ustanavljanje predstavništev v tuzemstvu in inozemstvu.

6. Zunanjetrgovinsko poslovanje se izvaja enotno preko zunanjetrgovinske DO.

7. Usklajevanje nabave reprodukcijskega in investicijskega materiala ter enotne pro-

daje se izvaja enotno preko trgovske delovne organizacije za oskrbovanje.

8. Skupna enotna organizacija in izvajanje avtomatske obdelave podatkov — organizira se posebna delovna skupnost DO za AOP.

9. Področje znanstvene dejavnosti, razvoja in pospeševanja bi se izvajalo v posebni DO po vključitvi v SOZD Hmeljarskega inštituta in Živinorejsko-veterinarskega zavoda. V to DO bi se vključile tudi določene strokovne službe nekaterih DO in Skupnih služb SOZD.

Z združitvijo teh organizacij in služb bi se poenotila pospeševalna, razvoja in strokovna služba, združili strokovni kadri v močnejši potencial, ki bi naj vodil in usmerjal strokovno, pospeševalno in razvojno delo na področju delovanja SOZD.

V tej instituciji bi se konkretno izvajale oziroma realizirale osnovne razvojne usmeritve SOZD. Delovanje te DO se bo urejalo s posebnimi sporazumi.

Članice SOZD in njene TOZD se lahko dogovorijo za skupno opravljanje še drugih nalog, ki so pomembne za več DO oziroma TOZD in jih je racionalno opravljati skupno. Menimo, da bi bilo racionalno skupno opravljati naslednje:

- služba interne kontrole;
- organiziranje in izvajanje varstva pri delu;
- skupno upravljanje, gospodarjenje in izkoriščanje rekreacijskih zmogljivosti;
- itd.

4. POSLOVODNI ORGANI SOZD

Navedeni skupni interesi in naloge za uspešno poslovanje SOZD kot celote ter izredno zahteva koordinacija po posameznih

področjih in sprotno reševanje planskih nalog in nadaljnjega razvoja, nakazuje potrebo, da novo SOZD vodi kolegijski poslovodni organ.

Predloga se naslednji sestav:

1. predsednik — generalni direktor,
2. namestnik predsednika,
3. pomočnik za kmetijsko proizvodnjo,
4. pomočnik za živilsko predelavo,
5. pomočnik za trgovino in gostinstvo.

Za izvajanje nalog skupnega interesa se organizirajo skupne strokovne službe po sektorjih in DO za opravljanje del skupnega pomena.

Direktorji sektorjev kot delavci s posebnimi nalogami in pooblastili ter direktorja interne banke in centra za AOP sodelujeta v delu kolektivnega organa kot odgovorni za delo posameznih področij.

5. DRUGI PREDLOGI DO HMEZAD ZA REORGANIZACIJO NOVE SOZD

1. Kontinuiteta imena Hmezad v firmi, nove SOZD mora ostati. Ime je poznano v državi in tujini vso povojno obdobje. Pojavlja se na izdelkih predelovalnih obratov, ki se prodajajo na širšem jugoslovanskem prostoru in inozemstvu, s tem je tudi ekonomsko opravičeno.

2. Predlagamo, da je sedež nove SOZD in nekaterih služb v Žalcu zaradi tega, ker so v Žalcu na razpolago primerni in opremljeni prostori DO Hmezad, ki omogočajo delovanje vsem potrebnim službam in organom samoupravljanja. Nekateri službe pa bi koristile sedanje prostore SOZD Dobrina v Celju.

3. Skupna interna banka in center AOP se

organizirata in razvijata v sedanjih prostorih DO Hmezad v Žalcu.

Po verifikaciji tega predloga se naj izdela osnutek samoupravnega sporazuma o združitvi v SOZD in drugi potrebni samoupravni splošni akti.

Predlog je rezultat večmesečnih strokovnih razprav različnih delovnih teles, ki so bila imenovana v ta namen. Končni formulaciji so bile namenjene 3 razširjene seje sveta direktorjev TOZD Hmezada, o njem so razpravljale družbenopolitične organizacije v TOZD in 22. 2. 1978 tudi skupna seja sveta ZKS in IO konference OO sindikata Hmezada. Po sklepu zadnje seje smo poslali predlog bodoče samoupravne organiziranosti poslovodnemu organu s predlogom, da povzroči razpravo pri članicah in družbenopolitičnih organizacijah SOZD. Razprava, ki naj steče tudi v vseh delovnih skupnostih Hmezada, naj bo zaključena do 15. aprila letos. Našo samoupravno organiziranost moramo prilagoditi zakonu o združenem delu v času, ki ga leta določa. To pomeni, da moramo vso delo na novi organiziranosti zaključiti v letošnjem novembru in z novim letom začeti poslovati po novem.

HMEZAD — ZALEC

Ženskam in mladini ni treba nuditi razumevanje, temveč jim izkazovati zaupanja in omogočiti širši prostor za delo. Interesa žensk ne more nihče bolje razlagati kot one same.

Nadežde Kovačević
predsednica konference
za družbeni položaj in
aktivnost žensk Srbije

Volitve 1978

9. marca

volimo delegate za oblikovanje delegacij za zbor združenega dela v občinski skupščini in delegate za oblikovanje delegacij za delegiranje delegatov v skupščine samostojnih interesnih skupnosti — SIS (v ti dve delegaciji volijo tudi obrtniki in pri njih zaposleni delavci).

V delovni organizaciji Hmezad, v njenih TOZD in delovni skupnosti skupnih služb volimo ta dan tudi

- a) samoupravne organe delovne organizacije:
    - delavski svet,
    - odbor samoupravne delavske kontrole
  - b) samoupravne organe TOZD in delovne skupnosti skupnih služb
    - delavske svete,
    - odbore samoupravne delavske kontrole,
    - svete delovnih enot in združenih enot,
- v TOZD, ki imajo v svoji sestavi DE oziroma ZE,
— disciplinske komisije.

12. marca

volimo delegate

— za družbenopolitični zbor občinske skupščine. Predlagatelji teh delegatov so občinske družbenopolitične organizacije — ZK, SZDL, sindikat, ZSMS in borci NOV,

- za zbor krajevnih skupnosti,
- za samoupravne interesne skupnosti.

Kmetje — kooperanti volijo 12. marca lastno delegacijo:

- za zbor združenega dela občinske skupščine,
- lastno delegacijo za skupščino samostojnih interesnih skupnosti.

Vsi na volitve!

ZAPLETI OB IZBIRI LOKACIJE ZA NOVO MLEKARNO

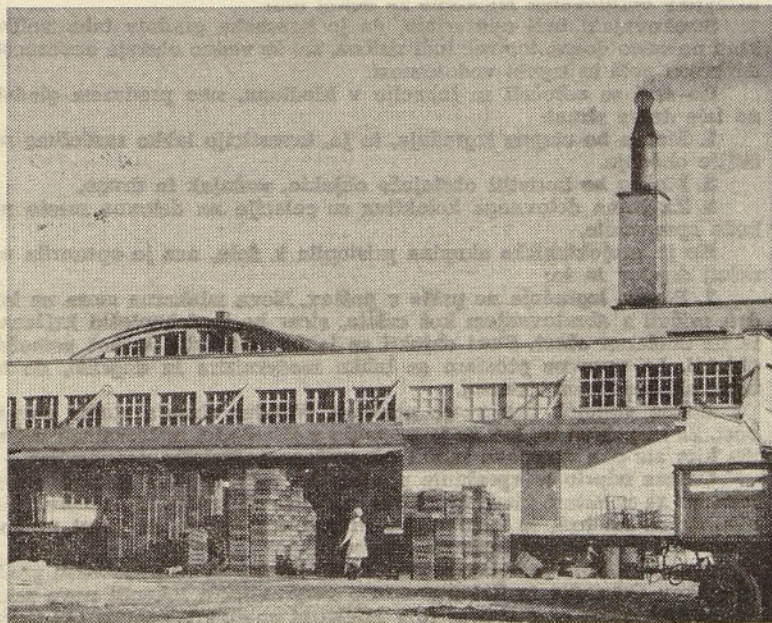
GLAVNI DIREKTOR DO HMEZAD, ZVONE PELIKAN, DIPL. ING.

V zadnjem času je bilo objavljeno v časopisju mnogo vesti okrog izbora lokacije za novo mlekarno. Bile so objektivne, pa tudi take, ki so šle mimo resnega in poštenega obveščanja bralcev in zašle na področje laži in žalitev.

Razprave o tem so tekle tudi na občinskih, medobčinskih forumih in seveda na organih TOZD Mlekarna. Če bo taka zagretost za probleme mlekarne tudi v času, ko bomo zbirali potrebna sredstva za novo mlekarno, je vse prav in v redu. A bojim se, da temu ne bo tako. Zato mora ostati osnovno vodilo pri izboru lokacije za novo mlekarno:

- a) čim cenejša gradnja, ki bo pogojevala tudi najnižje obratovalne stroške
- b) tehnološko dovršena in za obratovanje najbolj varna izvedba objekta
- c) čimboljša vključitev objekta v okolje z najmanjšimi posledicami za zemljiški fond in okolico (onesnaževanje zraka in vode) kakor tudi vpliv onesnaženega okolja na izdelke mlekarne.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Vse kaže, da so stari že zdavnaj premajhni mlekarne šteta leta

(Nadaljevanje s 3. strani)

Prepričan sem, da je teh osnovnih meril še več, a menim, da so to glavna.

Da bi bil z to problematiko seznanjen sleherni član delovne skupnosti DO Hmezad (večina jih bo morala soodločati o združevanju sredstev za izgradnjo nove mlekarne), posredujem kratek potek del za pridobitev lokacije in pričetka gradnje nove mlekarne.

Že nekaj let nazaj se je vodstvo TOZD Mlekarna Celje potegovalo za to, da bi v urbanističnem planu občine Celje dokončno dobilo lokacijo za izgradnjo nove mlekarne in sicer na prostoru južno od sedanjega. Ta zahteva s strani OS Celje ni bila sprejeta in je ta prostor predviden po trenutno veljavnem urbanističnem načrtu za izgradnjo stanovanjskih objektov.

Prvi razgovori na OS Celje kot na Zavodu za urejanje zemljišč so stekli že leta 1972. Proti lokaciji v Medlogu so predstavniki OS Celje, Zavoda za urejanje zemljišč in Razvojnega centra (takrat ZNG) navajali predvsem dvoje: da predvideno področje ni zaščiteno pred poplavami in da je ta kompleks po urbanističnem planu predviden za stanovanjsko gradnjo. Tako je Hmezad dne 7. 10. 1974 sprejel uradno obvestilo s strani OS Celje, da komisija za prostorsko planiranje ne odobrava lokacije za novo mlekarno v Medlogu.

S strani Zavoda za urejanje zemljišč in Razvojnega centra so bile ponujene nekatere druge lokacije, ki pa jih TOZD Mlekarna ni sprejela, ali pa so se pri podrobnem proučevanju izkazale kot neprimerne (onesnaženo ozračje, kvalitativne kmetijske površine, slaba prometna povezanost itd.). Ti razgovori so neprekinjeno tekli vse do 30. 10. 1976, ko je delavski svet TOZD Mlekarna Celje sprejel ultimativno zahtevo in jo posredoval OS Celje, da se dokončno reši vprašanje lokacije nove mlekarne. Zadeva se še dolgo za tem tudi ni premaknila z mrtve točke. Dne 20. 5. 1977 je izvršni svet OS Žalec poslal TOZD Mlekarna Celje dopis, v katerem sporoča, da ponuja za izgradnjo nove mlekarne dve lokaciji. Ena na kompleksu severno od vasi Arja vas, drugo pa v industrijski coni Ložnica pri Žalcu. Obe lokaciji sta rezervirani v veljavnem urbanističnem planu.

Po tem času se je delo na rešitvi lokacije za novo mlekarno v Celju izredno pospešilo. S strani Razvojnega centra so bile ponudene štiri lokacije, med njimi tudi kolacija v Medlogu. Nekako v tem času se je prenesla razprava o lokaciji za novo mlekarno na medobčinski nivo, tako občinskih skupščin Celje in Žalec kot družbenopolitičnih organizacij v teh občinah.

Strokovne razprave o lokaciji v Medlogu so poleg dejstva, da je ta lokacija v neposredni bližini urbanega naselja, potekale predvsem okrog visokih voda reke Savinje v času poplav, saj dokončna rešitev obrambe pred poplavo tega področja ni možna v času, ko bi nova mlekarna pričela obratovati. Za to je bila možna edina rešitev in to, da se objekt dvigne z nasipom nad nivo poplavnih voda in izgradi brez podkletitve. Tako projektant naloge je projektantska grupa tudi dobila in za tako rešitev je bilo tudi izdano vodnogospodarsko soglasje. Ko je projektantska grupa pričela z deli na idejnim projektu, predvsem pa po ogledu nekaterih novejših mlekar v Avstriji, Belgiji in na Švedskem, je spoznala, da moderne in tehnološko neoporečne mlekarne brez podkletitve ne bo možno zgraditi. Kleti v modernih mlekarnah ne služijo proizvodnemu procesu, temveč za namestitve avtomatskih čistilnih naprav, ventilov na daljško krmiljenje, razdelilnih postaj za ledno vodo, vročo vodo in paro ter za namestitve nekaj kilometrov cevi in kablov, ki so nameščeni tako, da je možen hiter pregled in popravila oz. rekonstrukcije. Taka rešitev omogoča bistveno pocenitev investicije in brezhibno delovanje vsega omrežja. Varianta, da bi vse to omrežje kablov in cevi vodili pod stropom, je bila s strani strokovnjakov firme Alfa-Laval odsvetovana.

Projektant je poiskal rešitev in predlagal, da se mlekarne na lokaciji v Medlogu podkleti za najnujnejši prostor (ca. 1.300 m²) le to pa izvede v kesonski gradnji, ki pa je neprimerno dražja od normalne. Vendar s tem še ni rešen problem, ki bo nastopil ob visoki vodi — to je problem delovanja kanalizacije in njena izvedba, saj lahko to povzroči ustavitve obratovanja mlekarne za nekaj dni!

Strokovnjaki tudi opozarjajo, da je kesonska gradnja tako velike kleti ne samo draga, temveč tudi rizična, saj še vedno obstaja nevarnost, da keson počni in izgubi vodotesnost.

Ko smo se odločali za lokacijo v Medlogu, smo predvsem gledali na tele dobre strani:

1. Možna bo etapna izgradnja, to je, investicijo lahko razdelimo na daljše obdobje.
2. Možno bo koristiti obstoječe objekte, vodnjak in drugo.
3. Za člane delovnega kolektiva se relacije na delovno mesto ne bodo spremenile.

Ko je projektantska skupina pristopila k delu, nas je opozorila na nekaj dejstev in to:

1. Etapna izgradnja ne pride v poštev. Nova mlekarne mora na isti dan pričeti z obratovanjem kot celota, sicer bo to tehnološki križanec in ne moderen obrat. Stari objekti se lahko uporabijo le kot pomožni objekti. Le upravne prostore se lahko modernizira in dogradi, da bi ustrezali bodočemu namenu.

Lasten vodnjak ima svojo prednost. Vendar obstaja stalna nevarnost, da se pripeti to, kar se je pripetilo v Hladilnici in Mesninah v Celju, kjer sta oba vodnjaka zaradi onesnažene podtalnice neuporabna.

Ostane odprto le vprašanje prevoza na delo, ki se v primeru nove lokacije za nekatere člane kolektiva podaljša za nekaj kilometrov. Menim, da se da tudi to zadovoljivo urediti v primeru, da javni prevoz ni ugoden, z nakupom lastnega avtobusa.

Dne 27. 1. 1978 je delavski svet TOZD Mlekarna ob prisotnosti predstavnikov OS Celje in Žalec ponovno razpravljal o lokaciji nove mlekarne. Nekaj dni pred tem se je v Mlekarni mudila delegacija OS Celje in predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Na seji DS 27. 1. 1978 je bila posredovana informacija ekonomskega oddelka in služb Hmezada, ki je ekonomsko izvednolila možne lokacije za novo mlekarne.

Na žalost te informacije niso vzeli resno. Predstavniki Razvojnega centra iz Celja je celo izjavil, da je kot ekonomist ne priznava in da je tendenciozna. Sekretar OOKZ Mlekarne pa je izjavil, naj se o lokaciji nove mlekarne dogovorita občini Celje in Žalec.

Predstavniki občine Žalec so posredovali konkretne pogoje za lokacijo nove mlekarne v Arji vasi. Ti pogoji so upoštevani v analizi posameznih lokacij.

Ker na tej seji ni bilo zaključeno vprašanje lokacije za novo mlekarne, je bila 30. 1. 1978 sklicana nova seja DS in predstavnikov družbenopolitičnih organizacij TOZD Mlekarna. Na tej seji sem podal analizo dosedanjega poteka dolgoletnih razprav o lokaciji za novo mlekarne v tem smislu, kot jo posredujem s to informacijo. Obravnavana je bila tudi analiza posameznih lokacij. Nekateri prisotni so se v razpravo vključili razsodno in z argumenti, vendar je večina članov DS pod vtisom osebne pripadnosti eni ali drugi občini opustila vsako objektivno razmišljanje, kar potrjuje tudi končni sklep. Na obeh sejah DS ni bil obravnavan sklep DS, sprejet na seji 29. 10. 1976, ko je bilo postavljenih pet pogojev OS Celje za izstavitev lokacije za novo mlekarne v Medlogu. Prvi pogoj je bil, da se v času izgradnje reši vodnogospodarski režim, da ne bi v nobenem primeru bilo to zemljišče izpostavljeno poplavi od strani Savinje (poglobitev struge Savinje ali primerni zavarovalni nasip).

Ta pogoj ni izpolnjen, zato smatram, da so člani DS premalo upoštevali to dejstvo.

Na osnovi samoupravnega sporazuma o združitvi v DO Hmezad je DS DO Hmezad na svoji seji 31. 5. 1977 sprejel investicijski program do leta 1980. Istočasno je na osnovi določil pravilnika o izvajanju investicij v DO Hmezad odločil, da je investicija v novo mlekarne taka investicija, ki se izvaja na nivoju delovne organizacije in je za njeno izvršitev zadolžen investicijski oddelek. Tudi zbiranje sredstev za to investicijo je predvideno na nivoju DO po sistemu sovlaganja, saj TOZD Mlekarna finančno ni sposobna, da bi sama izvedla tako investicijo. Povsem normalen zaključek je, da bodo tudi o lokaciji in njeni ekonomski postavki v skupni investiciji odločali bodoči soinvestitorji. Če lahko nekateri člani DS TOZD Mlekarna zanemarijo podražitev izgradnje nove mlekarne za okoli dve milijardi S dinarjev zaradi nepravilno izbrane lokacije in rizika v obratovanju zaradi poplav, tega prav gotovo ne bodo storili sovlagatelji.

Poleg tega pa je na osnovi sporazuma o kreditiranju naložb v kmetijstvo in živilsko industrijo, katerega so podpisale banke, združene HKS in združenje vodno-gospodarskih organizacij ter kmetijska živilska razvojna skupnost Slovenije potrebno soglasje pred vložitvijo kreditnega zahtevka v banko o kapaciteti in lokaciji nove mlekarne. To soglasje izda kmetijsko živilska razvojna skupnost SRS. Zaradi tega smo se obrnili na kmetijsko živilsko razvojno skupnost SRS, da formira ustrezno komisijo, ki naj poda strokovno mnenje o primernosti predlaganih lokacij.

Trenutno je izvedba investicije nove mlekarne v naslednji fazi:

Na osnovi pogodbe od 5. 4. 1977 projektantska grupa pri »Projekt. ateljeju« Ljubljana, katero vodi dr. Forstnerič, izdeluje idejni projekt. To delo je pri kraju in bo idejni projekt po zagotovilu dr. Forstneriča dostavljen v naslednjem tednu. To delo kasni predvsem zaradi tega, ker še ni znana dokončna odločitev delovnega kolektiva sirarne v Šmarju o priključitvi k TOZD Mlekarna Celje. Od tega je odvisno, ali se bo gradila sirarna v sklopu nove mlekarne ali pa se bo povečala in posodobila sirarna v Šmarju. Ta odločitev bo znana v kratkem. Lokacijska dokumentacija, ki jo je pripravil Razvojni center Celje, ni dokončna, ker mora zaradi spremembe projekta (podkletitev) na novo pridobiti vodnogospodarsko soglasje. Prav tako še ni izvršena sprememba urbanističnega načrta na OS Celje in njegova razgrnitev.

OS Žalec je na svoje stroške naročila izdelavo lokacijske dokumentacije za novo mlekarne v Arji vasi. Ta lokacija je v urbanističnem načrtu OS Žalec že veljavna. Istočasno OS Žalec rešuje tudi lokacijo za farmo prašičev, katero povezuje predvsem po vprašanju vode in odpadnih voda (kolektor in čistilna naprava se bosta gradila na osnovi samoprispevka občanov) z lokacijo za novo mlekarne. Naj omenim, da lokacije za farmo prašičev trenutno ni možno dobiti, če ni rešeno vprašanje čiščenja odpadnih voda, kar je za Hmezad kot celoto izredno pomembno. Ta lokacijska dokumentacija bo gotova marca 1978.

Naj poudarim, da ta lokacija predvideva odtok odpadnih voda iz mlekarne v kolektor in čistilno napravo v Kosezah in ne v potok Lo-nico, kot je posredoval informacijo v dnevniku »Delo« novinar Drago Hribar. Ta tendenciozna vest je seveda močno razburila uporabnike vode iz celjskega vodovoda.

Projektanti zagotavljajo, da bo glavni projekt gotov v roku 5 mesecev, ko prejmejo dokončno odločitev o lokaciji nove mlekarne in o tem, ali bo v njenem sklopu sirarna ali ne.

Finančni center predvideva, da bi bilo možno pridobiti ustrezne kredite in soglasja v roku 6 mesecev. Torej so še realne možnosti, da dogradimo novo mlekarne v predvidenem roku, to je do leta 1980, vendar od sedaj naprej je vsak dan dragocen. Za to na vseh nas leži velika odgovornost tudi za pravočasno dograditev nove mlekarne.

Ekonomski oddelek pri Skupnih službah DO Hmezad je izdelal na osnovi doslej znanih podatkov primerjalno analizo vseh petih ponujenih lokacij. Razumljivo je, da za vseh pet predlaganih lokacij nismo naročili lokacijske dokumentacije saj stane ena 16 milijonov S dinl (ponudba RC Celje).

Iz razlogov cenenegega transporta, čuvanja kmetijskega zemljišča, vpliva onesnaženega okolja itd. je v končnem izboru avtor analize ing. Škafar obravnaval predvsem lokacijo v Medlogu in lokacijo v Ruškem gozdu pri Arji vasi.

Groba analiza je pokazala, da bi bila gradnja v Medlogu dražja, da bi bistveno okrnili površine TOZD Vrtnarstvo in ogrozili njen obstoj, da je vprašljivo obratovanje mlekarne v času visokih voda itd.

Ker ta informacija s strani OS Celje in DS TOZD Mlekarna ni bila sprejeta, je odločitev, da naj optimalnost predlaganih lokacij presodi strokovna komisija kmetijsko živilske razvojne skupnosti Slovenije.

14. (126.) redna seja delavskega sveta DO Hmezad je bila 27. januarja 1978

V skladu s 538. členom zakona o združenem delu in z določili samoupravnega sporazuma o združitvi ter na osnovi sklepa delavskega sveta DO na 18. seji, ko je bila sprejeta ostavka glavnega direktorja.

DS razpiše dela in naloge DM glavnega direktorja, individualnega poslovnega organa DO Hmezad.

Razpisni pogoji kandidatov za zasedbo teh del in nalog za opravljanje funkcije poslovnega organa so:

— da ima visoko strokovno izobrazbo agronomske, ekonomske ali pravne smeri;

— najmanj 10 let delovne dobe v stroki, od tega najmanj 5 let na vodilnih delovnih mestih;

— da se odlikuje po svojih organizacijskih sposobnostih;

— da je moralno politično neoporečen in ima ustrezne kvalifikacije;

— da ni bil obsojen za dejanja po 511. členu zakona o združenem delu.

Za izvedbo postopka za imenovanje poslovnega organa se imenuje razpisna komisija, ki je 9-članska, s strani delavskega sveta DO pa so v komisijo imenovani naslednji:

1. DEBELAK Ivan, direktor NT,
2. STRAŠEK Zvonko, direktor KS,
3. POTOČNIK Franc, kmet-kooperant KO.

Konferenca OOS Hmezada in SO Žalec imenujeta v komisijo vsak po 3 člane.

Naloga komisije je, da izmed prijavljenih kandidatov predlaga delavskemu svetu DO kandidata za imenovanje poslovnega organa.

—0—

Na osnovi zapisnikov o delu komisij za izvedbo referendumov in ugotovitvi rezultatov glasovanja za sprejem

SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA O SKUPNIH OSNOVAH IN MERILIH ZA RAZPOREJANJE DOHODKA, ČISTEGA DOHODKA IN DELITEV SREDSTEV ZA OSEBNE DOHODKE IN SKUPNO PORABO,

delavski svet DO ugotavlja, da je bil ta sporazum sprejet z večino glasov vseh delavcev TOZD in delovne skupnosti Skupne službe.

Rezultati glasovanja na referendumu v TOZD in delovni skupnosti Skupne službe so naslednji:

TOZD	Datum ref.	Število zaposl.	Glasovalo za
Kmetijstvo Žalec	12. 1. 78	459	416
Kmetijstvo Šmarje	21. 1. 78	174	101
Kmetijstvo Radlje	9. 1. 78	59	48
Kmetijstvo Ilirska Bistrica	20. 1. 78	172	153
Sadjarstvo Mirosan	11. 1. 78	26	24
Vrtnarstvo	17. 1. 78	91	78
Kooperacija	24. 1. 78	136	107
Mesnine	29. 12. 77	535	326
Mlekarna	17. 1. 78	183	115
Mešalnica krmil	13. 1. 78	29	18
Hmezad	13. 1. 78	58	47
Strojna	13. 1. 78	142	115
Gostinstvo	12. 1. 78	158	139
Zadružna hladilnica	20. 1. 78	10	10
Notranja trgovina	16. 1. 78	171	150
Skupne službe	18. 1. 78	127	113
SKUPAJ		2.530	1.960

—0—

Na podlagi sprejetih sklepov zborov delovnih skupnosti TOZD in v skladu z določili 52. člena samoupravnega sporazuma o združitvi delavski svet DO ugotavlja, da so vse TOZD z večino glasov svojih članov sprejele **SAMOUPRAVNI SPORAZUM O TRAJNEM POSLOVNEM SODELOVANJU IN ZDRUŽEVANJU DELA IN SREDSTEV NA DRUŽBENO-EKONOMSKIH OSNOVAH SKUPNEGA PRIHODKA IN SKUPNEGA DOHODKA.**

—0—

DS sprejme **STATUTARNI SKLEP O ORGANIH UPRAVLJANJA V DELOVNI ORGANIZACIJI**, s katerim se v skladu z II. poglavjem zakona o združenem delu določajo organi upravljanja DO Hmezad in priporoča organizacijo organov upravljanja v TOZD do časa, dokler se ne izvede postopek spremembe in dopolnitve samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v DO ter dopolnijo in sprejmejo statuti TOZD.

Na podlagi 39. člena zakona o volitvah in odpoklicu organov upravljanja in o imenovanju poslovnih organov v OZD ter v skladu z določili samoupravnega sporazuma o združitvi in statutarnega sklepa so:

razpisane volitve v vse samoupravne organe upravljanja v delovni organizaciji HMEZAD, v njenih TOZD in delovni skupnosti Skupnih služb.

a) **Samoupravni organi delovne organizacije**

1. delavski svet
2. odbor samoupravne delavske kontrole.

b) **Samoupravni organi TOZD in DS Skupnih služb:**

1. delavski svet
2. odbor samoupravne delavske kontrole
3. sveti delovnih enot oziroma združnih enot v TOZD, ki imajo v svoji sestavi DE oziroma ZE
4. disciplinska komisija

VOLITVE BODO 9. MARCA 1978 ZA DELAVCE ČLANE DELOVNE SKUPNOSTI.

Delavski sveti TOZD, ki imajo v svoji sestavi člane delovne skupnosti kmete-kooperante, pa lahko določijo tudi drug datum volitev glede na terenske razmere po posameznih združnih enotah. Vse volitve morajo biti opravljene do 9. marca 1978.

—0—

Delavski svet delovne organizacije šteje 36 delegatov.

Posamezne TOZD izvolijo v skladu s 53. členom samoupravnega sporazuma o združitvi naslednje število delegatov:

Delegatov	
1. Kmetijstvo Žalec	5
2. Kmetijstvo Šmarje	4 2 delavca, 2 kooperanta
3. Kmetijstvo Il. Bistrica	1
4. Kmetijstvo Radlje	1
5. Sadjarstvo Mirosan	1
6. Vrtnarstvo	1
7. Kooperacija	5 1 delavca, 4 kooperanti
8. Mesnine	5
9. Mlekarna	2
10. Hmezad	1
11. Mešalnica krmil	1
12. Strojna	1
13. Gostinstvo	2
14. Združena hladilnica	1
15. Notranja trgovina	2
16. Skupne službe	1

TOZD, ki imajo samo enega delegata, izvolijo tudi njegovega namestnika.

—0—

V odbor samoupravne delavske kontrole izvolijo TOZD in delovna skupnost Skupne službe po enega delegata. Ta odbor šteje 16 članov.

—0—

Za izvedbo volitev v organe upravljanja delovne organizacije imenuje DS komisijo, ki jo sestavljajo:

1. ŠPEGLIČ Franc, tajnik DPO — predsednik,
2. KOSENINA Slavko, vodja PO — tajnik,
3. KRALJ Vlado, tehnolog KO — član,
4. LESJAK Filip, sekretar NT — član,
5. DERCA Franc, sekretar ML — član.

Komisija ima nalogo:

- da izvede volitve v skladu z zakonskimi predpisi;
- potrjuje kandidatne liste;
- določi volišča in imenuje volilne odbore;
- ugotovi rezultat volitev;
- izda potrdila izvoljenim in poda končno poročilo na 1. seji izvoljenih organov.

—0—

Delavski sveti oziroma zbor delavcev (kjer nimajo DS) TOZD in DS skupnih služb sprejmejo sklep o razpisu volitev v skladu z njihovim statutom in določijo število:

(Nadaljevanje na 6. strani)

V starejših žičnicah menjujejo sidra in jim podaljšujejo življenje

SKLENITEV DELOVNEGA RAZMERJA

1. članov delavskega sveta TOZD;
2. disciplinske komisije;
3. odbora samoupravne delavske kontrole;
4. število članov svetov DE oziroma ZE, kjer le-te volijo.

Delavski svet TOZD in delovne skupnosti Skupnih služb določijo volilne enote in število delegatov, ki jih v posamezni samoupravni organ delovne organizacije ali TOZD izvolijo.

Delavski svet TOZD in DS Skupnih služb imenuje tudi:

1. volilno komisijo, ki ima enake pristojnosti kot komisija za volitve organov DO in
2. komisijo za sestavo volilnih seznamov.

Naloga komisije za sestavo volilnih seznamov je, da sestavi volilne sezname po volilnih enotah, jih objavi in na morebitne pripombe dopolnjuje.

Osnovna organizacija sindikata sklicuje kandidacijske konference za določanje kandidatov za vse samoupravne organe delovne organizacije, za organe TOZD in DS Skupnih služb.

—0—

Predloge kandidatnih list sestavljajo sindikalne organizacije na podlagi evidentiranih kandidatov, ki jih predlagajo koordinacijske komisije, ki so jih imenovala sindikalne podružnice.

Kandidatne liste potrjujejo in objavljajo volilne komisije (delovne organizacije za organe DO, v TOZD za organe TOZD, v DS Skupne službe za organe DS Skupnih služb).

—0—

Volilna komisija za izvedbo volitev v organe upravljanja delovne organizacije je pooblaščenca, da izda podrobnejše navodilo za izvedbo volitev.

—0—

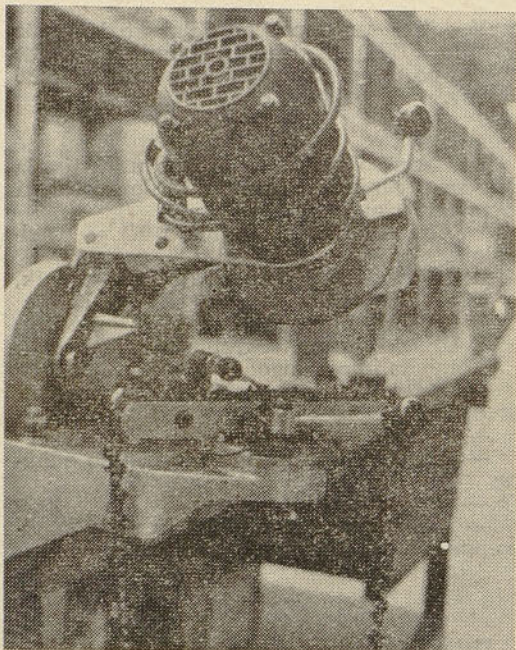
Delavski svet DO priporoča kolektivu TOZD Mlekarna, da pri odločanju o lokaciji za izgradnjo nove mlekarne absolutno upošteva prednosti ekonomskega izračuna.

V kolikor bo odločitev kolektiva TOZD Mlekarna v nasprotju z ekonomskim izračunom, bo o lokaciji dokončno odločil delavski svet DO z ozirom na to, da gre pri izgradnji nove mlekarne za skupno vlaganje in združevanje sredstev na ravni DO.

—0—

Tovariš Hropot je predlagal, da bi naj članom delavskega sveta DO ob poteku mandata podelilo neko skromno priznanje za delo. Priznanje bi jim bilo v drag spomin na sodelovanje in opravljeno delo kot članom oziroma delegatom v tem samoupravnem organu DO.

Vy

TOZD Notranja trgovina v Žalcu ima stroj za brušenje in montažo verig za motorne žage. Se priporoča!

Po zakonu o delovnih razmerjih (Uradni list SRS, št. 24/77), lahko sklene delovno razmerje vsak, kdor izpolnjuje pogoje, ki jih v skladu z zakonom določijo delavci s samoupravnim splošnim aktom o delovnih razmerjih temeljne organizacije glede na potrebe delovnega procesa, delovne razmere, dela in naloge v tej organizaciji.

—0—

Delovno razmerje lahko sklene vsak, ki je dopolnil 15 let starosti, ki ima splošne zdravstvene sposobnosti ter izpolnjuje splošne in posebne zahteve, ki so določene v samoupravnem splošnem aktu — pravilniku o delovnih razmerjih.

Po določilih zakona ne more nihče začeti delati v temeljni organizaciji predno ni sklenil delovnega razmerja (34. člen). Delavec, ki bi delal v temeljni organizaciji brez sklenitve delovnega razmerja, nima nobenih pravic, obveznosti in odgovornosti v združenem delu.

—0—

Delavec ima pravico in dolžnost opravljati dela oziroma naloge za katere je sklenil delovno razmerje.

Pod delom oziroma nalogami razumemo celokupnost istovrstnih delovnih opravil, ki terjajo istovrstno oziroma sorodno strokovno izobrazbo oziroma z delom pridobljeno delovno zmožnost, ki predstavlja s tega vidika primerno zaključeno in zaokroženo celoto kot del delovnega procesa, organizacije in delitve dela.

Temeljna organizacija mora imeti s samoupravnim aktom določen razvid del oziroma nalog, ki jih moramo delavci izpolnjevati pri opravljanju dejavnosti temeljne organizacije.

V razvidu del oziroma nalog morajo biti posamezna dela oziroma naloge opisane po njihovi vsebini z navedbo zahtevane strokovne izobrazbe oziroma z delom pridobljene delovne zmožnosti, morebitne posebne zahteve, delovni pogoji, vrsta odgovornosti in druge sestavine, pomembne za njihovo opravljanje.

Zakon ne pozna več dosežane sistemizacije delovnih mest, kakor tudi ne pravice delavca, da dela na delovnem mestu za katerega je izbran.

—0—

Delovno razmerje z novimi delavci v temeljni organizaciji se sklene, ko je na podlagi planov in v skladu s kadrovskim načrtom ugotovljeno, da je treba povečati število delavcev za opravljanje določenih del oziroma nalog ali nadomestiti delavce, ki so prenehali z delom v temeljni organizaciji. O tem je treba izdati sklep, ki mora vsebovati tudi število potrebnih delavcev ter njihovo strokovno izobrazbo oziroma z delom pridobljene delovne zmožnosti. Sklep sprejme delavski svet ali od njega imenovana komisija v temeljni organizaciji.

—0—

Temeljna organizacija na podlagi sklepa objavi oglas oziroma javni razpis, v katerem morajo biti objavljeni pogoji, ki jih morajo izpolnjevati kandidati za opravljanje objavljenih del oziroma nalog, rok v katerem se morajo kandidati prijaviti in rok v katerem bodo prijavljeni kandidati obveščeni o izidu izbire.

Potrebe po novih delavcih se objavljajo z oglasom. Z javnim razpisom pa se objavljajo dela oziroma naloge delavcev, ki imajo posebna pooblastila in odgovornosti.

—0—

Izbiri med prijavljenimi kandidati opravi delavski svet ali od njega imenovana komisija. Postopek izbire mora biti urejen v pravilniku o delovnih razmerjih. Izbira se opravi na podlagi listin in drugih verodostojnih podatkov.

Postopek za izbiro se opravi ne glede na število prijavljenih kandidatov. O postopku izbire se vodi zapisnik.

Vsak prijavljeni kandidat mora biti pisмено obveščen o odločitvi o izbiri z obrazložitvijo in pravnim poukom o možnosti vložiti zahteve za varstvo pravic pri delavskem svetu temeljne organizacije.

Poleg pismenega obvestila o izbiri se morajo izbranimu kandidatu vročiti še:

— samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev v temeljni organizaciji oziroma delovni skupnosti;

— statut temeljne organizacije;

— samoupravni splošni akt o delovnih razmerjih in drugi samoupravni splošni akti s katerimi se urejajo delavčeve pravice, obveznosti in odgovornosti.

Delavec v temeljni organizaciji mora podpisati pisмено izjavo, da pristopa k samoupravnemu sporazumu o združevanju dela delavcev v temeljni organizaciji in da sprejema priložene samoupravne splošne akte. Če izbrani kandidat odkloni pisмено izjavo ali je ne poda v določenem roku, se po zakonu šteje, da delovnega razmerja ni sklenil.

V pismenem obvestilu o izbiri je treba določiti dan, ko je izbrani kandidat po dani pismeni izjavi dolžan nastopiti delo v temeljni organizaciji.

—0—

Poskusno delo lahko traja le toliko časa, da delavec dokaže svoje strokovne in druge z delom pridobljene delovne zmožnosti.

V samoupravnem splošnem aktu o delovnih razmerjih morajo biti vnaprej določeni pogoji in primeri, v katerih je potrebno poskusno delo; potek, način in trajanje poskusnega dela ter spremljanje in ocenjevanje uspešnosti tega dela.

Poskusno delo sme trajati največ 3 mesece.

—0—

Delovno razmerje je sklenjeno z dnem, ko delavec da pisмено izjavo, da pristopa k samoupravnemu sporazumu o združevanju dela delavcev v temeljni organizaciji in da so mu znani statut, samoupravni splošni akt o delovnih razmerjih ter drugi samoupravni splošni akti, ki urejajo njegove pravice, obveznosti in odgovornosti ter da jih sprejema.

Odklonitev pristopne izjave ima za posledico, da delavec ni sklenil delovnega razmerja.

Zakon tako ne pozna več odločbe o spremembi delavca.

—0—

Delovno razmerje se sklepa praviloma za nedoločen čas. Delovno razmerje za določen čas je izjema in mora biti urejeno v samoupravnem splošnem aktu o delovnih razmerjih.

Tudi pripravnik je delavec v delovnem razmerju. Za pripravnika velja, da sklene delovno razmerje za nedoločen čas, če bo po končani pripravniški dobi in po opravljenem strokovnem izpitu razporejen na delo oziroma k nalogam, za katere se je usposabljal kot pripravnik. Pripravniška doba lahko traja najmanj 6 mesecev in največ eno leto, konča pa se s strokovnim izpitom.

Delavci temeljne organizacije morajo v skladu s kadrovskim načrtom vsako leto, najpozneje do 31. januarja z načrtom določiti število pripravnikov za posamezne stroke, oziroma poklice, ki jih bodo sprejeli v tekočem letu. Ta načrt morajo poslati skupščini občine in pristojni skupnosti za zaposlovanje.

—0—

Ko delavec sklene delovno razmerje in začne delati v temeljni organizaciji, si pridobi pravico in dolžnost, opravljati dela oziroma naloge, ki ustrezajo njegovi strokovni izobrazbi (Nadaljevanje na 7. strani)

Osební dohodki in šifre

Obračunski list naj bi vseboval toliko podatkov, da bi delavec iz njega lahko razbral, kako je pristojna služba obračunala njegov zaslužek. Zaradi zamotanosti obračuna in množice določil, ki so osnova za izračun osebnih dohodkov, v obračunski list ni mogoče vnesti vseh podatkov. Seveda pa se je treba gornji zahtevi čimbolj približati.

Elektronsko-računski oddelček Hmežada je v ta namen že v letu 1977. dopolnil program za izpis obračunskega lista OD. Glavni dopolnitvi sta:

— pred vsako vrsto izpišemo %, če za obračun ni bila upoštevana 100 % obračunska osnova in

— pri vsaki vrsti OD vpišemo šifro načina izračuna OD. Ta šifra določa računski postopek po katerem računalnik izračuna višino OD v danem primeru.

Vpisano odstotek pomeni, da je bila obračunska osnova delavca pri tistem načinu izračuna različna od 00 %. To se je lahko zgodilo zaradi več možnih dejavnikov, kot:

— neposredno izračunanega % delovnega učinka;

— spremenjene obračunse osnove zaradi delovnih pogojev (kategorija dela) in

— zaradi drugih vzrokov (zamenjave delavca, dodatna ocenitev delavčeve storilnosti in podobno).

Če vzrok odmika delavcu ni poznan, dobi informacijo o tem pri svojem knjigovodji OD.

Manj poznane so vpisane šifre načinov izračuna OD. V vsaki vrstici osebnih dohodkov je vpisana najprej štirimestna šifra, ki je sestavljena iz dveh delov:

— prva tri mesta določajo vrsto OD, to je besedilo, ki je poleg šifre že vpisano. Primer: 800 pomeni OD PO ČASU itd.;

— četrto mesto pa pomeni vrsto postopka za izračun OD v tisti vrstici.

Kaj pomeni posamezna šifra načina izračuna OD, je iz obračunskega lista težko razbrati. Zato dajemo skladno s 147. členom Samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za razporejanje dohodka in čiste dohodke ter sredstev za OD in skupno porabo delavcev (glej prilogo februarске številke Hmeljarja) naslednje pojasnilo:

Š I F R A

Pomen šifre

0 Znesek OD je izračunal knjigovodja OD. Računalnik v tem primeru nima računskega postopka. Največkrat gre za določeno razliko v osebnih dohodkih ali pa za OD po določenih pravilnikih, ki so tako zamotana, da jih nismo vključili v program izračuna OD.

1 Najbolj pogosto uporabljena šifra. Za vpisane efektivne ure izračunamo OD po osnovni obračunski postavki, ki jo pred tem pomnožimo z morebitno vpisanim

%. Za nadurno delo obračunamo 50 % dodatka.

2 Šifra se od 1. 1. 1978 naprej ne uporablja.

3 Računski postopek je enak kot pri šifri 1 (ena), le da se 50 % dodatek za delo ob nedeljah in državnih praznikih prišteje k zaslužku za redni delovni čas.

4 Pri tem računskem postopku osnova ni čas, prebit na delu, ampak priznan delovni čas (norma ure), ki ga je na osnovi normativa izračunal knjigovodja OD. Delavec je lahko delal po posamezni ali skupinski normi. Tudi v tem računskem postopku izračunamo dodatek za nadurno delo v višini 50 %.

5 Ta šifra pomeni, da je delavec delal po posamezni normi. Normativ je bil izračunan na količino opravljenega dela. Za nadurno delo izračunamo 50 % dodatka.

6 OD po učinku posameznika po vrednostni normi (dinlenoto mere).

7 Če je vpisana ta šifra načina izračuna,

pomeni, da je delavec delal po skupinski normi, katere osnova je količina opravljenega dela.

8 OD po učinku skupine po vrednostni normi.

9 Računski postopek je enak kot pri šifri 3, le da gre tu za nočno delo, kjer je dodatek 40 %.

B Računski postopek je enak kot pri šifri 1 (ena), le da je bilo nadurno delo opravljeno ali ob državnem prazniku, zato je dodatek 100 % (50 % za nadurno delo in 50 % za nedeljsko oziroma delo ob državnem prazniku).

C OD za dopolnilno delo. Višina OD je odvisna od obračunske postavke delavca in vpisanega %.

To so glavne značilnosti šifer načina izračuna OD z računalnikom. Računamo, da bodo pravilniki o delitvi osebnih dohodkov v posameznih TOZD vsebovali nove osnove za izračun osebnih dohodkov, ki jih bo treba vprogramirati v celoten sistem. O tem, kako se bo to odražalo v podatkih v obračunskem listu pa bomo vse sodelavce obvestili v eni izmed prihodnjih številke Hmeljarja.

T. Gu.

Požarna varnost v naših TOZD

Sprejem pravilnika o uresničevanju družbene samozaščite in pravilnika o varstvu pred požarom v posameznih TOZD je korak naprej v čuvanju družbene imovine. Vendar pa samo sprejem posameznih pravilnikov še ne rešuje vprašanja čuvanja družbene imovine. To kar je napisano v sprejetih pravilnikih je potrebno spraviti v življenje. Zato je nujno, da so vsi zaposleni seznanjeni z vsebino samoupravnih aktov in kar je najvažnejše tudi resnično pridržujejo sprejetih obveznosti.

Predvsem pa je potrebno spremeniti določeno miselnost in navade od poslednjega delavca do posameznih vodij in odgovornih oseb. Na tej podlagi bomo lahko predpisane preventivne mere tudi dejansko spravili v življenje. V TOZD Kmetijstvo žalec potekajo ta čas predavanja o preventivi in požarni varnosti in družbeni samozaščiti. Upamo lahko, da bo vsakdo od zaposlenih tudi praktično pri opravljanju svojih vsakodnevnih nalog upošteval vse preventivne mere o varstvu pred požarom oziroma o čuvanju družbene imovine.

Delavci so na teh predavanjih seznanjeni z alarmiranjem, dolžnostmi in nalogami v zvezi s tem. Posebej so seznanjeni z akcijo in uporabo gasilnih sredstev. Pri tem lahko zaželimo le, da bi bila preventiva res učinkovita a brez uporabe gasilnih sredstev.

Enaka predavanja so bila tudi na nekaterih drugih TOZD, vendar bi bilo potrebno organizirati predavanja še na preostalih TOZD.

PRIMERI ZACETNIH POŽAROV

V mehanični delavnici TOZD Mešalnica je letos 9. januarja delavec s svojim sodelavcem brusil na brusnem stroju kovinsko zagozdo. Iskre bruseče kovine so letele v škaflo polno čistilne volne, ki se je nahajala za delavčevim hrbtom. Po končanem delu sta oba zapustila delavnico in odšla montirat zagozdo na stroj. Medtem se je čistilna volna vnela in povzročila nekaj škode na predmetih v delavnici in seveda tudi močan dim. Ko so delavci opazili dim, so požar pogasili z gasilnimi aparati. Sreča v nesreči je ta, da je delavnica v negorljivem delu z betonsko ploščo in da sta delavca za sabo zaprla in zaklenila vrata. Tako požar ni imel možnosti razširitve. Samo ožgan strop in stene (vse kar spominja na prekajevalnico) opominjajo tokrat še o zadovoljivem zaključku požara.

Iz tega sledi poduk:

— površnost pri delu in zapustitev delovnih prostorov brez preverjanja stanja v delavnici;

— skladiščenje čistilne volne v preveliki količini na neprimernem mestu v odprtem zaboju namesto v kovinskem zaboju s pokrovom;

— imeti na razpolago dovolj brezhibnih

gasilnih aparatov na prah (S-9) na nevarnih mestih.

Pri meritvah električne napeljave na glavnem stikalu v skladišču Blagovnica TOZD Notranja trgovina s strani dveh delavcev — električarjev izvajalca »Elektrosignal« iz Celja je prišlo 9. 2. 1978 verjetno do kratkega stika. Pri tem je nastal močan pok in pričelo je goreti električno stikalo z instalacijo.

V neposredni bližini se je nahajalo več delavcev zaposlenih v blagovnici in pomočnik električarja, ki so seveda nemudoma pričeli izvajati TRIM — čez drn in strn.

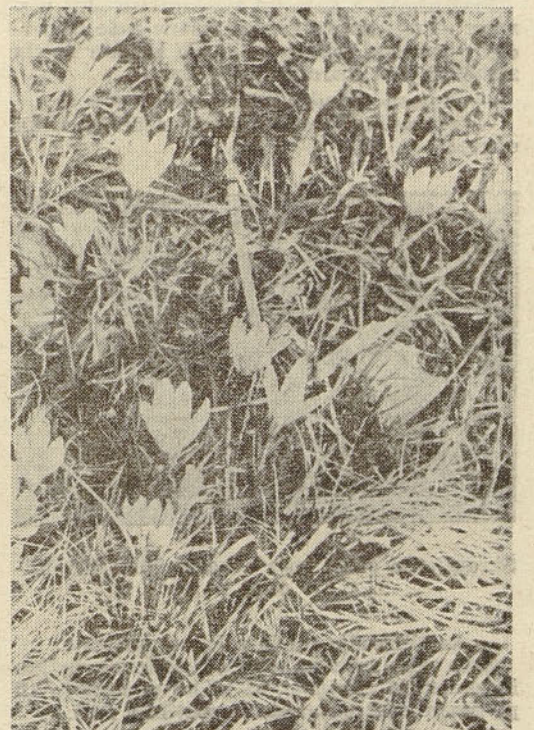
Električar pa je prisebno aktiviral poleg stoječi gasilni aparat na prah in požar je bil zadušeni.

Tudi iz tega sledi pouk:

— ne se predajati paniki, temveč trezno in hitro ukrepati in takoj pričeti gasiti z gasilnimi aparati;

— imeti vedno nameščenih dovoljno število brezhibnih gasilnih aparatov na nevarnih mestih (ne uskladiščenih);

— ne zanemarjati predhodnega varstva, zato zahtevati od vseh izvajalcev pismene izjave o brezhibnosti instalacij in naprav, opremljene z meritvami na izolacijsko trdnost in upornostno meritev. Vinko Jug

Zgodaj se je otoplilo in povsod so vidni prvi znaki pomladi

(Nadaljevanje s 6. strani)
obrazbi oziroma z delom pridobljenimi delovnimi zmožnostmi, za katere je sklenil delovno razmerje.

Delavec je lahko začasno ali trajno razporejen na vsako delo oziroma k vsaki nalogi, ki ustreza njegovi sposobnosti oziroma delovni zmožnosti.

Ne glede na svojo strokovnost oziroma delovno zmožnost pa je delavec dolžan opravljati dela oziroma naloge, ki ne ustrezajo njegovi strokovni izobrazbi oziroma delovni zmožnosti v primeru višje sile in drugih izjemnih okoliščin predvidenih v samoupravnem splošnem aktu.

V samoupravnem sporazumu o združitvi v delovno organizacijo je treba določiti primere in pogoje pod katerimi je mogoče delavca razporediti iz ene temeljne organizacije v drugo v sestavi delovne organizacije.

O razporejanju delavcev praviloma odločata delavski svet ali od njega imenovana komisija. V nujnih primerih pa lahko delavci temeljne organizacije s samoupravnim splošnim aktom o delovnih razmerjih pooblastijo posameznega delavca, da izdaja sklepe o začasnem razporejanju delavcev.

(Po seminarju o delovnih razmerjih)

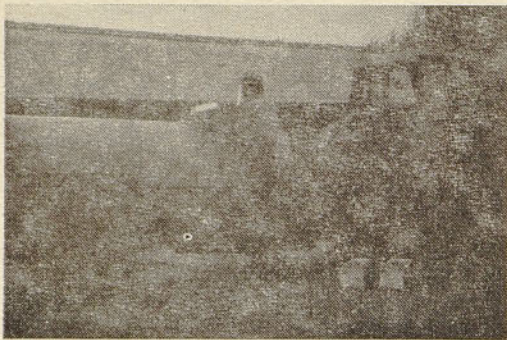
Slavko Košenina

Obnova travnikov

Vedno večje zahteve po dobri krmi nas postavljajo pri proizvodnji le-te pred nove in nove naloge. Tako njivska kot travniška proizvodnja nam ob intenzivnem koriščenju proizvodnih zmogljivosti tal prične postopno pešati.

Na njivskih površinah nam uspe z menjavo semena, sort in ob zadostni kemizaciji še obdržati ali pa povečati pridelke, zlasti, ker gre tu predvsem za enoletne razstline.

Težje je pridelovati na travniškem svetu, kjer imamo opravka z večletnimi rastlinami, ki pa — kar je naravno, doživljajo svojo mladost, zrelost in starost, pri tem pa prihaja do upadanja pridelkov. To opazimo po raznih znakih — manjša se število trav in detelj v ruši, povečuje se zapleveljenost, pridelki pa upadajo. S tem pa je nastopil čas, ko moramo travnik obnoviti.

Priprava škropiva

Enostavno delimo travnike na:

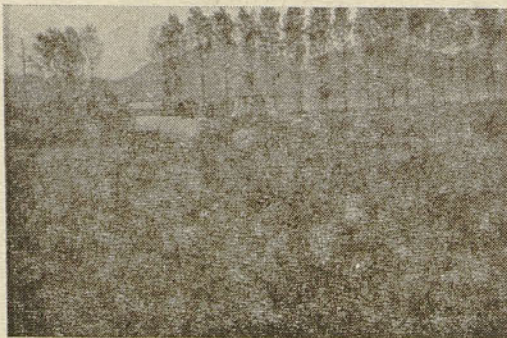
- stalne ali naravne travnike,
- menjalne ali umetne travnike.

Ta delitev izvira iz talnih pogojev. Na slabših tleh — bodisi da so prevlažna, plitva ali kako drugače neustrezna za njive, imamo **STALNE TRAVNIKE**, ki so bili nekoč zasejani, sedaj pa se obnavljajo sami in služijo samo za proizvodnjo mrve. Ti travniki nam dajejo običajno povprečne pridelke tako po količini kot po vrednosti.

MENJALNI ALI UMETNI TRAVNIKI so zasejani na njivskih površinah in so vključeni v kolobar. Po nekaj letih (5—6 let) jih preorjemo, na drugo njivsko površino pa zasejemo nov travnik.

Prvi ukrep, s katerim skušamo urediti razmere — ugodne za razvoj travne ruše je ureditev vodnega režima v tleh. V kolikor so tla zamočvirjena oziroma premokra

- moramo urediti odtok odvečne vode,
- napraviti drenažo. Temu slede še ostali ukrepi

Škropljenje stare ruše s herbicidom (desikacija)

— kalcifikacija tal in založno gnojenje.

Zelo velik vpliv na razvoj ruše ima pravilno in zadostno gnojenje, ki lahko pospešuje ali pa zavira rast posameznih rastlin v ruši.

Da zagotovimo enakomerno proizvodnjo mrve čez vse leto, moramo imeti urejeno tudi namakanje v sušnih obdobjih.

Končno pa na višino pridelka vpliva način in jakost koriščenja travnih površin.

Močnejše, ko travnik koristimo, hitreje se zmanjšujejo obnovitvene sposobnosti ruše. Prične se odmiranje šibkejših trav in detelj, ostanejo pa v ruši predvsem trpežnejše visoke trave, ki pa rade hitro ostarijo. Na praznih mestih se prične širiti razni pleveli, ki še zmanjšujejo vrednost pridelane mrve. Vsi ti znaki na travniju pa nas opozarjajo, da je nastopil čas za obnovo ruše. Na menjalnih travnikih to ne predstavlja posebne težave, travnik preorjemo, postane za nekaj let njiva, trave pa zasejemo na drugi površini, ki pač sledi v kolobarju.

Težji je primer na stalnih travnikih, zlasti če tla niso primerna za njivsko obdelavo, ali pa nam manjka travnih površin. Tu težimo za čim hitrejšo obnovo travnika na **ISTI** površini.

Za to imamo na razpolago več načinov.

Preden pričnemo obnavljati, se moramo odločiti za ustrezne vrste trav in detelj — sestav mešanice semena. Pri tem upoštevamo:

- podnebne razmere,
- sestav tal,
- vodni režim v tleh,
- način koriščenja (košnja, paša ali oboje),
- dolžino oz. dobo koriščenja (3—5 let).

Pri pridelovanju mrve in pri pašno košnem sistemu se običajno odločimo za razne travno-deteljne mešanice, ki dobro izrabijo tla, mrva pa je pestra in okusna.

Vedno bolj se uporabljajo monokulturni posevki trav — pri katerih sestavlja 4/5 mešanice ena izmed trav, 1/5 pa detelja — običajno bela detelja, ki dobro zgosti rušo in je dovolj trpežna. Ti monokulturni posevki so

Štiri delovne operacije v enem obhodu

namenjeni za menjalne travnike, dajejo zelo visoke pridelke 3—4 leta in to po 4—5 odkosov na leto. 1. odkos se običajno silira, ostali odkosi pa gredo v dehidrator, ker imamo po kvaliteti zelo izenačen material.

Po odločitvi, katere vrste trav oziroma ktere mešanice bomo sejali, se prične priprava za setev.

Čas setve je čim bolj zgodaj spomladi — I. in II. dekada aprila ali pa zadnja dekada avgusta in I. dekada septembra. Spomladi moramo obvezno uporabiti varovalni posevek, ki ščiti mlado rušo pred izsušitvijo. Za varovalni posevek uporabimo jari ječmen ali pa mnogocvetno (laško) ljujko. Slednja je zlasti primerna, ker jo lahko zmešamo med travno seme in tako prihranimo 1 obhod sejalnice.

Osnovno gnojenje izvedemo na že delno pripravljeno površino, kdaj pa zavisi od načina po katerem rušo obnavljamo. Za osnovno gnojenje rabimo ca. 40 kg/ha N + 100 kg/ha P₂O₅ + 100 kg/ha K₂O. V praksi običajno vzamemo 500—600 kg NPK 8-16-22 ali 10-15-20, zavisi od tega, katerega pač imamo na razpolago.

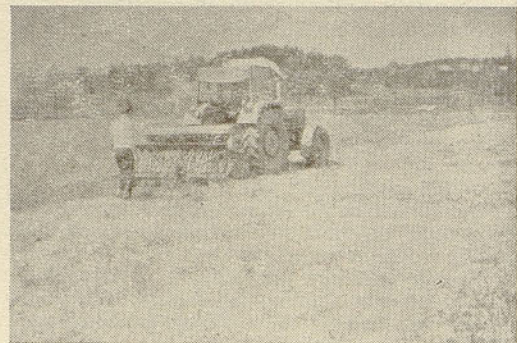
IZVEDBA OBNOVE TRAVNIKA:

1. **KLASIČNI NAČIN:** Površino preorjemo, izravnamo, izvršimo osnovno gnojenje, dobro prebranamo, nato pa sejemo s sejalnico najprej travno mešanico z zaščitnim posevkom, nato pa še detelje. Seme detelj in trav ne smemo zmešati v sejalnici ker je seme detelj

gladko in bi prej izpadlo iz sejalnice. Po setvi površino dobro povaljamo z gladkimi valji, da seme pritisnemo v tla in izravnamo površino.

2. **MINIMALNA OBDELAVA S SETVIJO »ROTOSEM«.** To je novejši postopek, pri katerem opravimo več del z enim obhodom.

Najprej staro rušo škropimo s herbicidom, da jo uničimo. Za to uporabimo gramoxone 4—5 l/ha ali pa mešanico gramoxone 31 +

Setev z Rotosemom

Reglone 3 l/ha. Ta dva herbicida imata močno kontaktno delovanje, ki pa je zelo kratkotrajno in omogoča kmalu po uporabi ponovno setev. Sta pa oba močno strupena, zato je treba pri delu z njima **STROGO UPOŠTEVATI NAVODILA ZA VARNO DELO**. Pri škropljenju moramo uporabiti vsaj 500 l/ha vode zaradi boljše porazdelitve herbicidov po ruši. Škropilnica mora biti nastavljena na nizek pritisk — do 2 atm.

Par dni (3—4 dni) po škropljenju lahko opravimo osnovno gnojenje po 6—7 dneh pa lahko sejemo.

To delo opravimo s strojem »Rotosem«. To je kombiniran stroj, ki ga sestavljajo freza, sejalnica, poravnalna deska in valji. Stroj v enem obhodu prekopava odmrlo travno rušo, poravnava površino, seje in valja. Po končanem obhodu pa površino še enkrat valjamo z gladkimi valji. Stroj dela v globini 5—10 cm, kar je dovolj, da odmrlo rušo razreže in premeša z zemljo.

Če primerjamo oba načina setve lahko takoj ugotovimo slabe in dobre strani obeh postopkov.

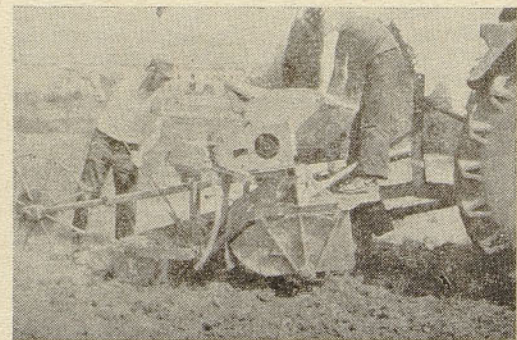
KLASIČNI POSTOPEK: Slaba stran je v tem, ker traja priprava zemljišča dlje časa, ker si posamezni delovni postopki sledijo (oranje, vlača, brananje, gnojenje, setev, valjanje), pri tem rabimo več traktorjev in različnih priključkov. Slabo je tudi to, da humusna plast s staro rušo vred zaorjemo.

Dobra stran pa je v tem, da so skoraj vsa dela mogoča z običajnimi priključki, ki jih uporabljamo tudi za ostala dela.

MINIMALNA OBDELAVA — »ROTOSEM«: Slaba stran tega postopka je v tem, da so ti stroji pri nas še zelo redki in da zahtevajo zelo močan traktor (100 KM in več).

Dobro pa je to, ker lahko z enim obhodom opravimo 4 delovne operacije, zato se lažje prilagajamo vremenu oziroma vlažnosti zemlje. Ugodno je tudi to, da odmrlo rušo ne zagrebemo pregloboko in s tem pripravimo humusno plast za novi posevek.

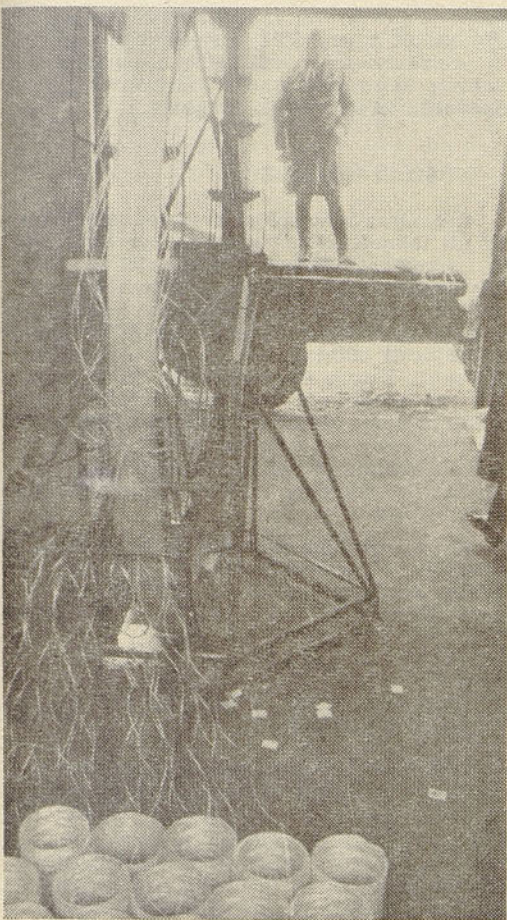
(Nadaljevanje na 9. strani)

Valje moramo od časa do časa tudi očistiti

Pregledi, preizkusi, vzdrževanje in popravila delovnih sredstev

V snežnih zimskih dneh so naše zveste delavke pripravljale vodila.

(Nadaljevanje z 8. strani)

Po strokovni plati pa je postopek z »Rotosemom« precej zahteven, zlasti je zahtevna izvedba škropljenja s herbicidi. Tu imamo opravka z zelo hudimi strupi (Reglon, Gramoxone, zato je pri škropljenju potrebna previdnost in pa ustrezno znanje o ravnanju s pesticidi.

KORIŠČENJE MLADIH POSEVKOV. Rast mlade travne ruše moramo skrbno spremljati. Posebno moramo biti pozorni na pojav plevelov in na sušo. Pleveli, ki se pojavijo — najnevarnejše je ščavje (Rumex), ki se hitro množi, je treba takoj populiti, ostale pleveli pa lahko uspešno zadržujejo s pogosto košnjo. V drugem letu pa lahko že uporabljamo tudi herbicide proti plevelom na travnikih. Po vsakem odkosu moramo gnojiti s 40–50 kg N/ha, takšne so približne zahteve po N za o odkos.

V letu 1977 smo v Kmetijstvu Zalec obnovili z »Rotosemom« ca. 23,0 ha travniških površin, ki so bile pozimi drenažirane. Setev je bila opravljena v zadnji dekad aprila in v prvih dneh maja. Na delu teh površin smo imeli možnost namakanja, tako, da smo lahko delno ublažili posledice suše. Sejali smo travno deteljno mešanico z varovalnim posevkom (mnogocvetna ljujka). Dosegli smo 4 odkose na namakanih površinah:

- I. odkos — pričetek 24. 6. 1977 — 83,3 mc/ha prilasta
  - II. odkos — pričetek 1. 8. 1977 — 131,5 mc/ha prilasta
  - III. odkos — pričetek 30. 8. 1977 — 80,8 mc/ha prilasta
  - IV. odkos — pričetek 22. 10. 1977 — 24,2 mc/ha prilasta
- Skupaj 319,8 mc/ha prilasta

Če to preračunamo v mrvo, dobimo pridelek 63,9 mc/ha za prvo leto pridobivanja, je to kar ugoden pridelek. Po vsakem odkosu je bilo takoj opravljeno dognojevanje z N in to 40–50 kg/ha, v času suše pa je bilo opravljeno namakanje na ca. 13,0 ha, na katerih je bil tudi dosežen ta pridelek.

Vsekakor nam obnova travnikov z »Rotosemom« odpira nove možnosti, vendar pa je to šele pričetek dela, katerega razsežnosti šele slutimo.

Dipl. inž. Janez Luževič

Med splošne obveznosti OZD v smislu zakona o združenem delu, zakona o varstvu pri delu ter zakona o SLO in družbeni samozaščiti spada tudi skrb za obdobje ali posebne tehnične varnostne preglede in preizkušanje delovnih priprav in naprav.

Ker je to področje v naši delovni organizaciji več ali manj zapostavljeno in se odraža le v obliki odprave končnih posledic omejenih razmer, tj. popravila strojev in naprav zaradi zastoja funkcije naprave ali priprave, štejemo za potrebno, da o tem tudi kaj napišemo v našem javnem občilu.

Nosilci funkcije pregledov, preizkusov in vzdrževanja so uporabniki delovnih sredstev. Ti so, torej smo, če govorimo v smislu naših razmer, dolžni organizacijsko in sistemsko zagotoviti obdobje preglede in preizkuse zlasti za tista delovna sredstva, ki so na mehaniziran pogon ali pri katerih je njihova narava eksploatacije seme lahko že vir nevarnosti.

Delovna sredstva pregledujemo in preizkušamo v določeni organizacijski obliki in metodi. Za nekatera delovna sredstva je takšna organizacijska oblika in način pregledov že določen od proizvajalca, sicer pa smo prisiljeni, da to, če temu lahko rečemo kar metodologija pregledov, snujemo in določimo sami. Tako doma izdelano metodologijo pregledov in preizkusov pa moramo dati v potrditveni pristojnemu inšpektoratu za delo.

KAJ ZAGOTAVLJA IN V ČEM SE ODRAŽA VZDRŽEVANJE DELOVNIH PRIPRAV IN NAPRAV?

V nekaterih TOZD je organizirana služba vzdrževanja delovnih priprav in naprav. Vzdrževanje zagotavlja, da so delovne priprave in naprave v dobrem stanju in da se v njih ohranja vgrajena varnost ter dobre obratovalne lastnosti. Dobro vzdrževanje se odraža tudi na zmanjšanju števila mehanskih in funkcijskih poškodb.

V ČEM JE NAMEN SISTEMATIČNOSTI PREGLEDOV DELOVNIH NAPRAV IN PRIPRAV?

Vzdrževanje ne smemo omejiti samo na popravila, ampak je potrebno opravljati sistematične preglede in preizkuse delovnih priprav in naprav predvsem z namenom, da se ugotovi stanje, v katerem se nahajajo delov-

ne priprave in naprave. Ob pregledu in preizkusu je treba določiti:

- katere napake so,
- katere napake lahko v kratkem nastanejo,
- katere od teh je zaradi obstoječih ali predvidenih napak treba takoj ali v določenem obdobju oddati v popravilo in
- kaj je treba ukreniti za zboljšanje razmer.

V ČEM JE USTREZNOST POKRIVANJA PROGRAMOV PREGLEDOV IN PREIZKUSOV DELOVNIH PRIPRAV IN NAPRAV?

Ko tehnološka, proizvodna služba ali služba vzdrževanja programira, sestavlja in določa roke za periodične preglede in preizkuse delovnih priprav in naprav tudi s stališča varstva pri delu, je za večjo uspešnost dela in zaradi ekonomičnosti ugodno, da se pokrivajo programi preizkusov in pregledov s proizvodnim programom ali programom vzdrževanja.

Pregledi in preizkusi delovnih priprav in naprav morajo potekati po določeni metodologiji.

USMERJENOST VARNOSTNE TEHNIKE

Varnostna tehnika mora biti usmerjena tako, da izpolnjuje svoje naloge: varnostne in tehnološke funkcije.

Da to dosežemo, moramo sistematično izpeljati tri stopnje, ki so sicer osnova vsakemu znanju o vodenju:

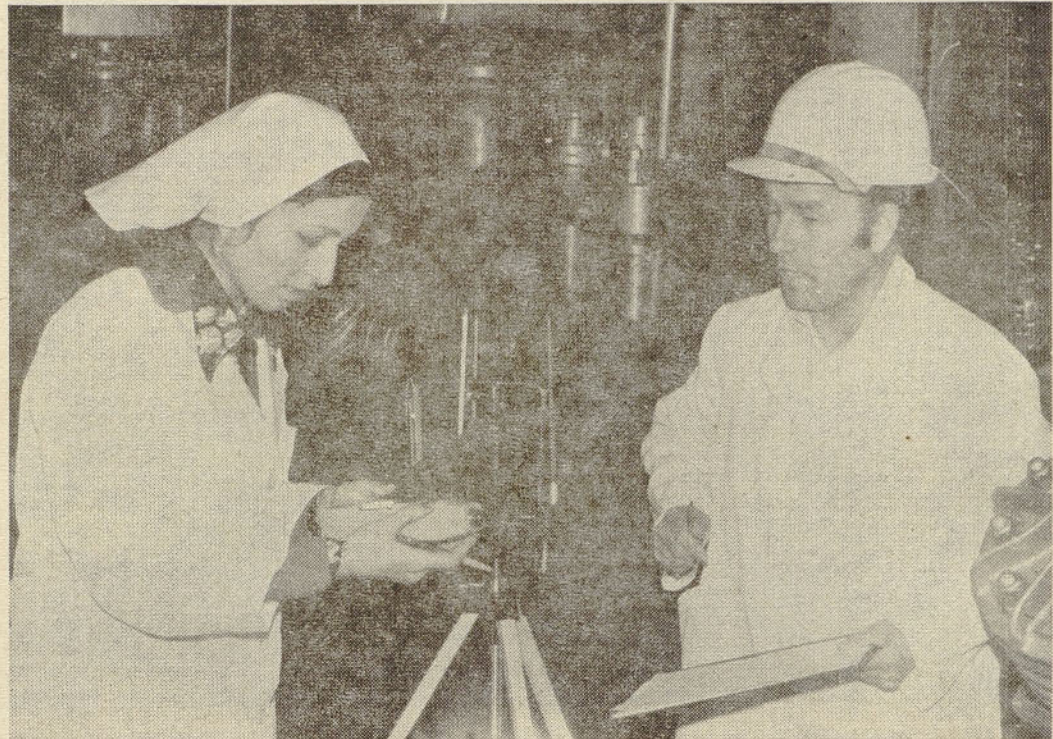
1. določiti cilj,
2. določiti pot do cilja,
3. preizkusiti, če je bil cilj stvarno dosežen.

Za cilj si v nekem primeru določimo zagotovitev varnosti delovnih priprav in naprav ter preprečitev prekomernega obremenjevanja delavcev pri delu z njim.

Preventivi moramo vedno dati prednost!

Primer uspešnosti takih preventivnih pregledov in preizkusov kaže primer iz domače prakse. Ko smo pred leti ugotavljali v kmetijstvu nesorazmerno veliko poškodb pri delu, smo se lotili analize delovnih mest po določeni metodologiji in predvsem delovnih metod, če ti ustrezajo predpisom varstva pri delu. Na osnovi analize smo ugotovili podatek,

(Nadaljevanje na 10. strani)

Vodja službe varstva pri delu tovariš Janko Zupanek opravlja s tovarišico Lidijo v TOZD Mesnine zapletene drage meritve, ki so v lastni režiji celo nekajkrat cenejše.

(Nadaljevanje z 9. strani)
da je bilo nesorazmerno veliko poškodb ravno pri delu s pesticidi.

Na osnovi teh ugotovitev je bila usmerjena večja skrb boljšemu predhodnemu zavarovanju teh delavcev in boljši organizaciji dela, kar je privedlo do zmanjšanja števila zastrupitev.

VRSTE PREGLEDOV IN PREIZKUSOV DELOVNIH PRIPRAV IN NAPRAV

Pregledj novih delovnih priprav in naprav

Da zagotovimo uporabo samo takšnih delovnih priprav in naprav, ki ustrezajo predpisom o varstvu pri delu in ki zagotavljajo delavcem varno delo, lahko periodične preizkuse in preglede delovnih priprav in naprav usmerimo v dve stališči, in sicer:

— Pri novih delovnih pripravah in napravah, ko je treba pri nabavi, rekonstrukciji in razmestitvi ugotoviti, če so izpolnjeni predpisani ukrepi in normativi varstva pri delu.

— Izvajati je treba tudi kontrolo o že vgrajenih delovnih pripravah in napravah s stališča varstva pri delu na osnovi motenj, ki so se pojavile pri poizkusnem delu, delovnih pripravah in napravah.

Tako lahko predpostavimo, da je treba vse delovne priprave in naprave potem, ko so nabavljene kot varne, pregledati in preizkusiti. Če so usklajene s predpisanimi ukrepi in normativi za varstvo pri delu, na osnovi pregleda in preizkusa dopolniti manjkajočo varnost (npr. dopolnitev tehnologije itd.).

Pregledi delovnih priprav in naprav v že obstoječem stanju

V drugi skupini izvajamo periodične preglede in preizkuse naprav pri že obstoječem stanju, da zagotovimo nezmanjšano funkcijo vgrajene varnosti. Za te delovne priprave in naprave smo predpostavili, da smo vgradili vse elemente varnosti po pregledih in preizkusih iz prve osnovne skupine.

Ti periodični pregledi morajo zajeti zlasti delovne priprave in naprave na mehaniziran pogon ter druge delovne priprave in naprave z njihovimi deli, ki so v delovnem procesu izpostavljeni takšni rabi oziroma takšni obremenitvi ter podobnim drugim vplivom, ki lahko bistveno oslabijo delovanje takšne delovne priprave ali naprave.

Roke pregledov določimo sami. Časovna ob-

dobja, v katerih pregledujemo varnostne naprave in njih učinkovitost ter same priprave, so odvisna predvsem od izvedbe priprave in naprave na osnovi izkušenj uporabnika (tudi navodila proizvajalca).

Uporabnik si v principu pridobi izkušnje na ta način, da nove naprave bolj pogosto pregleduje in preizkuša in nato na osnovi pri tem pridobljenih izkušnjah določi rok za nadaljnje kontrole.

VRSTE UGOTAVLJANJ

Varnostna metodologija pregleda in preizkusa je predpisana varnostna analiza. Metodologija, ki se nanaša na preglede in preizkuse delovnih priprav in naprav, lahko te obravnava na štirih področjih in sicer:

LASTNOSTI OSEB, KI OPRAVLJOJO PERIODIČNE PREGLEDE DELOVNIH PRIPRAV IN NAPRAV

Ko TOZD organizira periodične preglede in preizkuse določenih delovnih priprav in naprav z namenom, da delavcem zagotovi uporabo samo takšnih delovnih priprav in naprav, ki ustrezajo predpisom o varstvu pri delu in ki zagotavljajo delavcem varno delo, določi tudi osebo, ki bi naj opravljala to delo.

Ena od nalog varnostnega delavca je opravljanje strokovnih nalog s področja varstva pri delu, strokovno izvajanje in zagotavljanje varstvenih ukrepov in normativov ter izpolnjevanje predpisanih obveznosti v zvezi z varnostjo pri delu.

Periodični pregledi in preizkusi so strokovne naloge in tako njih izvajanje spada poleg ostalih del tudi v delokrog pooblaščenih oseb. Dostikrat pa je značaj dela tak, da ga pooblaščen oseba ali poklicni varnostni delavec ne bo mogel sam opraviti. (Delo pri električni instalaciji ni dovoljeno opravljati osebam, ki nimajo kvalifikacije, dela pri vzdrževanju žerjavov, kamor spada tudi preizkus, lahko opravijo le določene strokovno usposobljene osebe, itd.). Zato morajo v TOZD določiti strokovne osebe, ki bodo opravile periodične preglede, za pregled pooblaščen oseba pa je lahko v okviru pooblastila tista, ki je nosilec opravljanja strokovne naloge periodičnega pregleda in preizkusa.

Za nove delovne priprave in naprave mora biti s stališča varstva pri delu poskrbljeno, da obstajajo dokumentacije za vzdrževanje de-

lovne priprave. Vsi zainteresirani morajo biti seznanjeni z načinom periodičnega pregleda in preizkusa, tako tudi delavec pri stroju, ki dnevno kontrolira stanje varnosti v obsegu dnevnega in občasnega pregleda.

NOSILCI NALOGE

Organizacijska oblika proizvodne dejavnosti ali tehnološki postopki panoge dejavnosti so največkrat odločujoči parametri za določitev nosilca odgovornosti za opravljanje obdobjnih pregledov. Pri določanju nosilca naloge za preglede ne smemo porušiti vloge in pristojnosti odločanja v zadevni organizacijski enoti. Zato v internem aktu ali metodologiji za opravljanje pregledov naložimo skrb, nalog in odgovornost za organizacijsko izvedbo pregledov neposredno vodji organizacijske ali tehnološke enote, v zaokroženih obratih pa le posredno službi za investicijsko vzdrževanje.

Služba varstva pri delu je le obvezni in stalni član članstva strokovne tehnične komisije. Za druge službe ne velja pravilo stalnega članstva, če vsebin ali obseg pregleda ne zadeva zahtevanega sodelovanja.

METODOLOGIJA PREGLEDOV IN PREIZKUSOV

Metodologija pregleda in preizkusa je in mora biti določena v tehnični dokumentaciji delovne naprave ali priprave, katero je dolžan izdelati in delovnemu sredstvu priložiti tako projektant, izdelovalec kot prodajalec delovnega sredstva (podlaga 5. čl. zakona o varstvu pri delu na osnovi IV. poglavja Pravilnika o izdajanju pismenih izjav . . . . . ter o vsebini navodila za varno uporabo in o načinu preizkušanja ter vzdrževanja delovnih priprav in naprav (Ur. l. SRS, št. 16/75).

Če je delovno sredstvo starejše, metodologija izdelata za obdobjni pregled imenovana komisija sama, lahko pa to delo prevzame pooblaščen institucija za varstvo pri delu ob upoštevanju tehnoloških in organizacijskih parametrov.

KAJ JE TREBA POZNATI, ČE HOČEMO IZDELATI SHEMO VGRAJENE VARNOSTI PRED ŠKODLJIVIM VPLIVOM DELOVANJA DELOVNE PRIPRAVE OZIROMA NAPRAVE?

Namen varnostnih naprav na stroju in vgrajene varnosti v stroj je običajno dvojen: varovanje stroja pred škodljivimi vplivi delovanja, ki so pri tehnološkem procesu prisotne, ter predvsem za varovanje delavca, da se ta ne poškoduje. Zadnjo funkcijo varovanja mora zagotoviti vgrajena varnost v pripravo ves čas obratovanja. Varnostnih elementov je navadno več in ti opravljajo vsak svojo funkcijo.

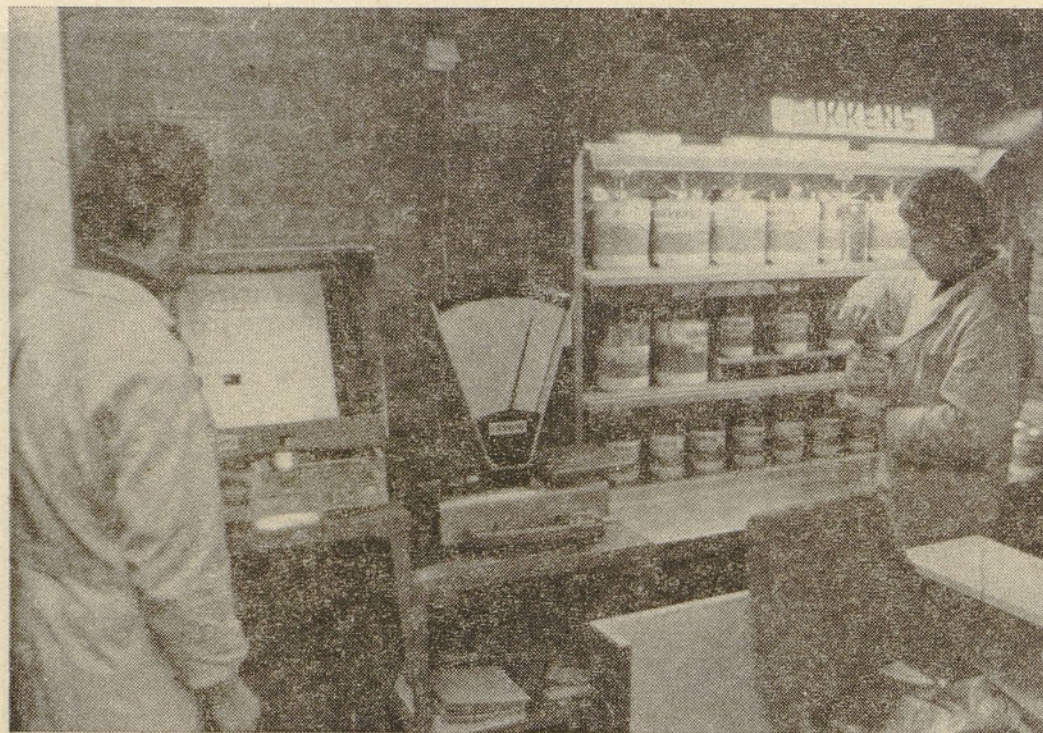
Od konstrukcije priprave in naprave ter vgrajene varnosti v stroj je odvisno ali je rešitev uspešna in če je zagotovljena varnost ves čas uporabe.

Za službo varstva pri delu
Janko Zupanek

BLIZU EVROPSKEGA POVPREČJA

Jugoslovani smo spili pred desetimi leti 4,300.000 hektolitrov piva ali 22 litrov na prebivalca. Lani pa je poraba piva bila že 8,700.000 hektolitrov ali milijardo in 740 milijonov steklenic. Tako je Jugoslovan popil že več kot 43 litrov piva na leto. Največ piva pa smo popili lani Slovenci. Slovenske pivovarne so zvarile 267 milijonov steklenic piva ali 14 odstotkov vsega piva v Jugoslaviji. Tako znaša poraba piva v Sloveniji od 65 do 70 litrov na prebivalca, kar je že blizu evropskega povprečja.

Vy

Blagovnica Hmezad je pred kratkim uvedla novost: V posebnem kotičku je montirala pripravo, kjer lahko iz številnih lakov za avto zmešajo odtenek barve kakršnega si želite. Če laka ne rabite, je priprava vseeno vredna ogleda.

 hmeljar

KMETIJSKI PROIZVAJALCI IN DRUGI IMETNIKI KORUZNICE!

Odlok o zatiranju prosene vešče na območju SR Slovenije določa, da so zaradi preprečitve, širjenja in zaradi zatiranja prosene vešče (koruzne vešče), kot gospodarsko škodljive na območju SR Slovenije, pridelovalci koruze in hmelja dolžni vsako leto do 31. marca porabiti oziroma uničiti (pokrmiti, podorati, kompostirati ali sežgati) koruznico in hmeljevinno.

- Kdor ne ravna skladno z zgoraj navedenimi določbami, se kaznuje:
- delovna organizacija ali druga pravna oseba do 10.000 din
  - občan do 3.000 din.

KMETIJSKA INŠPEKCIJA
SKUPŠČINE OBČINE ŽALEC

PREBERITE! NIKOLI NI PREPOZNO

Nekaj o pesticidih

Nobena človeška aktivnost – niti medicina, nima danes takega pomena za človeško zdravje, kot ga ima poljedelstvo.

Vzporedno z naseljevanjem našega planeta se prične človek boriti proti raznim škodljivim insektom. Znanе so epidemije kužnih bolezni, lakote in preseljevanja narodov zaradi njih.

Na svetu imamo več kot 800.000 vrst insektov. Menijo, da na površini 2,5 km² živi dve milijardi insektov. Materialno škodo, ki jo povzročijo insekti je težko oceniti. LEWIS trdi, da je v Nemčiji žitni žužek zmožen uničiti nad 30.000 ton žita letno, oljčina osa pa zmanjša proizvodnjo oljka za 30 %.

Prebivalstvo našega planeta se vsako leto povečuje za 63 milijonov in je štelо leta 1975 štiri milijarde ljudi.

Po podatkih FAO (organizacije za prehrano in poljedelstvo) je danes na svetu več lačnih kot kdaj koli prej in število le-teh je v porastu. Od vsakih treh ljudi sta dva lačna. Ta težka svetovna situacija napotuje na zaščito gojenih rastlin.

Kemična industrija meče od konca leta 1930 na trg na tisoče kemičnih spojin, katere delujejo pri uničevanju insektov (insekticidi), glivic (fungicidi), trav (herbicidi) in glodalcev (rodenticidi). Vsa ta sredstva so zbrana z imenom pesticidi.

Pesticidi so torej različna in številna skupina kemičnih spojin, katerim je osnovno, da jih človek rabi pri uničevanju škodljivcev, da bi imel več hrane, vlaken in da bi si s tem pomagal pri odpravljanju bolezni.

Ni potrebno poudarjati, da je aplikacija teh sredstev še neracionalna in neusmerjena ter brez cilja in podvržena kritiki znanstvenikov, ki skrbijo za okolico in zdravje ljudi.

Nekateri so menili, da je edina nevarnost od pesticidov v akutnih profesionalnih in akcidentalnih intoksikacijah. Zadnje čase se omenjajo različni nespecifični, včasih kronični efekti pesticidov, posebno iz skupine antiholinesteraznih na različne organe ali organske sisteme pri sesalcih, malo le-teh je opisanih pri ljudeh. Biološki učinki akutne ekspozicije pesticidov so sorazmerno dobro proučeni, ne moremo pa tega trditi za kronične ekspozicije.

Japonska je dežela z nasploh intenzivno aplikacijo pesticidov in z največjim številom akutnih intoksikacij zaradi njih. Zaradi tega ni čudno, da so prav japonski avtorji številni opisovalci motenj zdravja pri akutnih in kroničnih intoksikacijah s pesticidi. Spremembe na očeh in motnje vida so prav po njih imenovane SAKU-bolezen.

Zaradi svoje vsestranske uporabe spadajo pesticidi med razširjene kontaminante našega okolja. Praktično uvajanje pesticidov pri nas si lahko ogledamo na najbolj tipičnem predstavniku organoklornih pesticidov — DDT. DDT je bil sintetiziran že leta 1877, njegova praktična uporaba pa se je začela šele v 40 letih tega stoletja, ko so odkrili njegovo insekticidno delovanje. Z njegovo uporabo je

bilo opravljeno ogromno delo pri odpravljanju bolezni, ki jih prenašajo insekti — malarije, tifusa, rumene mrzlice, spalne bolezni in rečne slepote — predvsem pa malarije. Število obolenj za malarijo je po podatkih SZO v primerjavi med štiridesetimi leti in koncem šestdesetih let v krajih, kjer so uporabljali DDT padlo od milijona na največ nekaj tisoč. Vidimo torej ogromen neposredni in lahko sklepamo na posredni učinek tega insekticida za zdravstvo.

Podoben je bil tudi učinek v kmetijstvu pri zvišanju doprinosu kmetijskih kultur z uničevanjem škodljivih insektov. Uporaba DDT je postopoma padla s pojavom odpornosti nekaterih insektov do tega pesticida in predvsem zaradi ugotovitve, da se DDT akumulira v višjih živalih in človeku. Hkrati so uvajali širok spekter novih sredstev, ki naj bi DDT uspešno zamenjala. Tako je sedaj njegova uporaba v mnogih deželah prepovedana ali vsaj močno omejena. Sicer pa učinek DDT na človeka še ni razjasnjen in so v znanstvenem svetu mnenja deljena. Predvsem je bilo ugotovljeno, da se DDT v človeškem organizmu akumulira, če je izpostavljen učinku večjih doz.

Pri opazovanju ljudi, ki so bili izpostavljeni večjim količinam npr. delavci pri proizvodnji ali pri razprševanju), tudi po daljšem času niso opazili sprememb v tkivih, ki bi jih lahko pripisali učinku DDT. Dejstvo pa je, da človek akumulira DDT v telesu in ga prenaša s prehranjevanjem v tkivo. Ker se poleg tega tudi v prehranbeni verigi (priprava hrane) kot ostanek ohranja in se zaradi obstojnosti njegova vsebnost povečuje, predstavlja njegova uporaba tveganje za človeka.

Pesticidi so torej postali svetovni problem.

Čeprav so pesticidi *conditio sine qua non* nezogiben pogoj današnjega človeštva, nekontrolirana uporaba le-teh eksponira milijone prebivalcev zemeljske oble kroničnemu delovanju z malo znanimi posledicami. Dosedanja praksa pri nas posebno pa pri individualnih proizvajalcih in pri uvoznikih prehranbenih artiklov kaže, da se ni vedno postopalo dovolj odgovorno. Koliko je to vprašanje daleč od realnosti tudi v znanstveno-medicinskih krogih, kaže dejstvo, da tudi zdravniki, ki prihajajo z medicinskih fakultet, nimajo dovolj znanja o pesticidih.

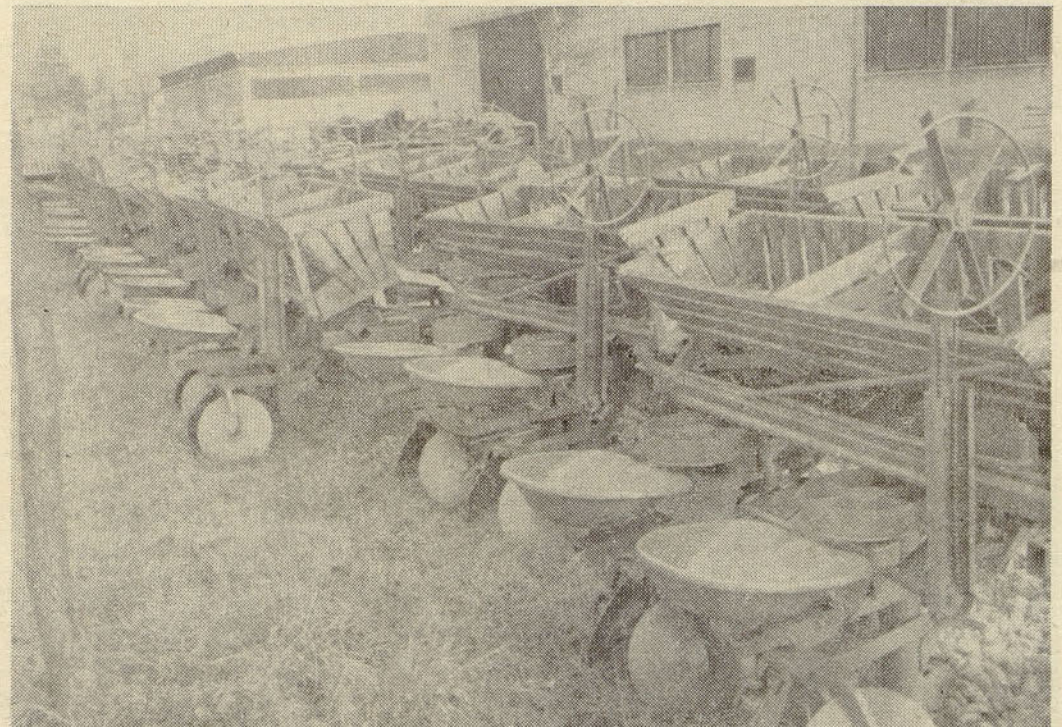
UČINKI PESTICIDOV NA ORGANIZEM

Čas zadrževanja pesticidov v organizmu je odvisen od različnih dejavnikov, npr. od obstojnosti spojine in sprejemljivosti organizma samega ter od sposobnosti metaboliranja in od trdnosti vezi, s katero se veže na spojine v organizmu. Za klirirane pesticide je akumulacija ravnotežno stanje in po določenem času po vnosu in organizem se začne metabolizem teh spojin.

Poleg toksičnosti pesticidov bi te spojine lahko imele tudi koncerogene, mutagene ali teratogene učinke.

Pri vplivu organoklornih pesticidov na človeka je slaba stran njihova persistentnost, čeprav po drugi strani to povečuje njihov efekt na škodljivce. Ker pa so postali pesticidi nepogrešljivi v boju človeka za hrano s škodljivci, si razvoja in napredka brez njih ne moremo več zamišljati. Razvoj teži v smer, da bi dobili pesticide s kratkim časom učinkovanja in čimmanj ostankov v hrani ter nestrupenimi razgradnimi produkti.

Običajno predstavljajo razgradni produkti (metaboliti) obliko detoksifikacije, ni pa to pravilo. Živo srebro npr. zaide v sladko ali morsko vodo kot odpadke pri industriji in agrokulturni uporabi. Lahko se transformira v metil — živo srebro (po bakterijah v vodi), ki je zelo stabilna in visoko strupena spojina. Ta spojina se akumulira v jetrih rib. (Nadaljevanje na 12. strani)

Številni sadilniki za krompir so z dvorišča TOZD Strojna v Žalcu že na poti h kupcem, ki jih bodo kmalu preizkusili z zgodnjimi sortami krompirja.

(Nadaljevanje z 11. strani)
(Znane tragedije na Japonskem Minamata in Nigata.)

Čeprav pesticide delimo po njihovem toksikološkem delovanju na močne in srednje močne strupe ter na neškodljive agense, je potrebna opreznost za vse. Ta opreznost je potrebna bodisi pri sami proizvodnji kot transportu, distribuciji in uporabi. To posebno, ker so v delovanju pesticidov izločene ne-le kategorije delavcev v imenovanih opravilih, marveč tudi najširša populacija, začeni od dojenčkov in otrok.

Poudariti je treba, da tudi tako imenovani »neškodljivi agensi« kot je npr. Etiol, (Malation, Maltos P-1) ostanejo v večjih količinah hudo nevarni strupi za človeka.

Pomen in vpliv pesticidov na spremembe v ekološkem ravnatežju je dolgo znan. Opažamo mirovanje golobov, ptic in divjadi, kjer je koncentracija pesticidov visoka. V takšni situaciji, kjer se pesticidi nahajajo ne le v rastlinah, marveč tudi v atmosferi našega planeta, v morjih in oceanih, oziroma v živih bitjih na zemlji in v vodi je sigurno, da človek nabira v svojih tkivih in organih te kemične spojine.

Znanost danes ne more slediti proučevanju vseh pesticidov, ki jih kemična industrija meče na trg, ker je zato potrebno veliko materialnih sredstev, kvalificiranih znanstvenikov in dovolj časa po njihovi aplikaciji. Aktualen je postal problem ostankov pesticidov. Ta problem je opažen v državah z najnaprednejšo kmetijsko proizvodnjo. Manifestira se na dva načina:

1. ostanki v sami rastlini, v plodu in stebelju,

2. ostanki v zemlji.

Zaradi pogoste prekomerne uporabe teh sredstev je prišlo do akumulacije pesticidov tudi v zemlji, kar je zmotilo koristno mikrofloro in mikrofavno in pozneje še življenje v rekah, morjih in oceanih. Prišlo je tudi do prerasnoževanja nekaterih vrst škodljivcev, ki so bili prej praktično neškodljivi. Problem teh ostankov ima več aspektov zdravstveno-toksikološki in kmetijsko-ekonomski.

Vsa ta dejstva vodijo do razpotja mišljenj o vrednosti pesticidov nasploh z ene strani zaradi jasno dokazanih potreb po uničevanju insektov, fitopatogenih mikroorganizmov in podobno, po drugi strani pa zaradi nevarnosti, znane in neznane, kot za toplokrvne živali tudi za človeka.

Zaradi tega, problem ostankov pesticidov postaja vedno večji, ne le problem kmetijstva, marveč človeštva nasploh. Z ozirom na resnost problema kot na velik pritisk javnega

mnenja danes ogromno vlagajo v raziskovanje pesticidov oziroma njihovih ostankov.

Kot posledica organiziranega sistematskega dela, veljajo danes skoraj v vseh evropskih državah prepisi za vsak preparat, za zadnji čas škropljenja (karenca) in maksimalno dovoljeno količino (toleranca).

PESTICIDE klasificiramo tako:

1. po namenu,
2. po toksičnosti,
3. po kemični sestavi.

Ad 1) Po namenu jih klasificiramo v:

- a) fungicide (za gljive)
- b) insekticide (za insekte)
- c) herbicide (za trave)
- d) rodenticide (za glodalce)
- e) akaricide (za lišaje)
- f) limacide (za polže)

Ad 2) Po toksičnosti jih uvrščamo v skupine:

- a) hudo strupeni,
- b) malo strupeni in
- c) nestrupeni

Ad 3) Po kemičnem sestavu jih delimo na:

- a) organoklorne pesticide,
- b) organofosforne pesticide,
- c) karbamatne pesticide in
- d) razne pesticide organskega in anorganskega izvora.

Za agrokulturo je prikladna razdelitev po namenu.

FUNGICIDE UPORABLJAMO recimo za uničevanje fitopatogenih in saprofitnih gliv, bakterij in virusov. Nekateri avtorji jih imenujejo tudi mikrobocidi.

INSEKTICIDI služijo za uničevanje škodljivih insektov in vektorjev. Delimo jih še na ovicide, larvicide, adulticide in formicide z ozirom na kateri stadij razvoja insektov imajo svoje prijemališče.

HERBICIDE rabimo za uničevanje rastlinja, ki raste na nezaželenih mestih. Delimo jih na totalne in selektivne. Selektivni se rabijo pred začetkom vegetacije in med njo: v večjih koncentracijah delujejo totalno. Delijo se nadalje v:

- a) silvicide (za uničevanje gozdov),
- b) arboricide (za uničevanje dreves),
- c) defoliantne (za predčasno odpadanje listja),

d) desikante (za ovenitev pred žetvijo).

RODENTICIDE rabijo za uničevanje glodalcev, AKARICIDE za uničevanje raznih lišajev, LIMACIDE pa za uničevanje polžev.

Za zdravstvene svrhe pa je bistvena klasifikacija toksičnosti, še bolj pa po kemičnem sestavu. Po kemičnem sestavu zato, ker je simptomatika in terapija zastrupitev podobna za posamezne imenovane kemične skupine.

Obstaja še ena klasifikacija pesticidov:

- a) organske spojine,
- b) anorganske spojine.

Od ANORGANSKIH spojin rabimo v agrokulturi v svrhu pesticidov: arzen, baker, svinec, barij, klor, talij, živo srebro itd.

Pri nadaljnjem opisovanju pesticidov se bomo držali klasifikacije po kemični sestavi.

Med ORGANIKLORNE pesticide štejemo naslednje najbolj znane predstavnik: DDT, Aldrin, Dieldrin, Heptaklor, Heksaklorcikloheksan, Chlordane, Endrin, Lindan, Toxafen, Pantakan, Ditudin, Zoralin, Pepein, Rapein.

Med ORGANOFOSFORNE pesticide prištevamo naslednje pesticidne predstavnik: Humafos, Diklorvos, Diazinon, Dimetoat, Dioksation, Etion, Fention, Malation, Paration, Fosfamidon, Etiol, Ekatin, Systox, Metasistox.

Med TRIAZINSKE herbicide štejemo: Atrazin, Prometrin in Simazin. KARBAMATNA SKUPINA je v porastu in ima naslednje tipične predstavnik: Karbavil, Proposkur, Propineb, Aldikarb, Butakarb, Fenmedifam, Metam, Etiltiociklam itd.

Posebno skupino tvorijo takoimenovana »rumena sredstva«, ker obarvajo kožo rumeno, to je skupina Dinitroortokrezola h kateri spadajo rumesan, kreosan, dinosan itd.

ORGANOKLORNI PESTICIDI

Doba polovičnih razpadov organoklornih pesticidov je zelo velika od 6 do 10 let. Ta sredstva delujejo na insekte tako, da jih požrejo. Pri človeku je pot vstopa skozi usta (ingestija), udihana in raztopljena skozi kožo. Nekatera sredstva vstopajo skozi kožo tudi neraztopljena.

Tipični predstavnik je DDT — na insekte deluje počasi — 2 dni. Je zelo obstojen in ima dolgo rezidualno delovanje. Zelo dobro se topi v maščobah. Smrtna doza skozi usta je 6 g (veliko!). Deluje na centralni živčni sistem in povzroča razdražljivost, drhtenje mišičevja celega telesa, trepetanje vek, tremor, krče. Pri kronični zastrupitvi pa le slabost v mišičevju in kasneje tremor.

Deponira se v mišičevju, od koder se kasneje mobilizira (npr. pod vplivom alkohola, ki mobilizira maščobe).

Podskupina heksaklorcikloheksana h kateri spada lindan, gamadin, agrocid, gamacid, bentox itd. ima vonj po plesni. Ta sredstva delujejo močno stimulirajoče na centralni živčni sistem in povzročajo močne krče, tremor in konvulzije. Tudi ta sredstva vstopajo v telo skozi usta in skozi kožo ter se prav tako kot DDT deponirajo v maščobi, jetrih in ledvicah. Povzročajo šumenje v ušesih, znojenje, vrtoglavice, krče in končno komo ter smrt. Okvarjajo jetra in ledvice.

ALDRIN je sredstvo z močnim začetnim delovanjem, katero kratko traja. Zakopan v zemlji dolgo ohranja svoje delovanje. Ni dobro sredstvo za nadzemske dele rastlinja. Je dvakrat bolj strupen kot lindan. Smrtna doza je 3,5 g.

Povzročajo iste simptome kot skupina heksaklorcikloheksana. Zelo hitro se resorbira skozi kožo.

DIELDRIN je podoben aldrinu (HHDN) vendar manj hlapljiv. Ima dolgo rezidualno delovanje in slabše začetno. Deluje tudi po dolgi latenci do več tednov.

KLORDAN gre skozi kožo hitro v telo. Že po 40 minutah nastopajo krči, konvulzije in trzaji mišičja. Čas od vdora v telo do nastopa simptomov je najkrajši skozi kožo, nato skozi usta oziroma dihala.

PRVA POMOČ PRI ORGANOKLORNI GRUPI PESTICIDOV JE NASLEDNJA:

a) pri intoksikaciji skozi usta: poskusiti izzvati bruhanje, dati živalsko oglje, in 25 g grenke soli. Nikakor dajati olj oziroma mleka!

b) pri intoksikacijah skozi kožo: nemudoma odstraniti oblačila in prekiniti ekspozicijo.

Pri obeh načinih zastrupitve takoj pozvati zdravnika, položiti zastrupljenca v hladni prostor v čisti atmosferi ter v absolutnem miru. Pri nezavestnem stanju položiti zastrupljenca v tak položaj, da mu ne zdrkne jezik v žrelo, da se ne zaduši oziroma da ne vdihne izbruhanih mas pri bruhanju.

(Nadaljevanje na 13. strani)

Vedno je živahno v elektronskem računskem centru, saj delavci na IBM stroju opravljajo številne obdelave podatkov tudi za zunanje naročnike.

ORGANOFOSFORNI PESTICIDI

Organofosforni pesticidi so zelo aktivni in zelo strupeni. Nemci so jih nameravali uporabljati kot bojne strupe, vendar niso imeli dovolj dobrih svojstev bojnih strupov.

Ze pol miligrama je za nekatere od teh spojin smrtna doza. Delovanje na insekte je zelo veliko, toda žal tudi na človeka. Vsi imajo sorodno kemično strukturo: vsi so organski derivati tiosforne kisline. Način delovanja je pri vseh enak. Simptomi so enaki pri vseh. Glavno delovanje je v inhibiciji encima Holinesteraze, ki se nahaja v človeškem telesu. To vodi do naslednjih simptomov:

Prekomerno izločanje vseh žlez, upočasnjeno delovanje srca, mišični krči, depresija dihanja, bruhanje, bolečine v trebuhu, driske, včasih astmatični napad, znojenje, kašelj. Smrt nastopi zaradi paralize dihalne muskulature.

Kronična intoksikacija se manifestira z glavobolom in nauzeo, kateri se pojačajo po ekspoziciji pri delu. Ti simptomi često opnašajo simptome zastrupitve s hrano! Bistveni simptom je izredna zožitev očesne punčice, ki postane podobna bučikini glavici (pin — poin). Organofosforni pesticidi vstopajo v telo skozi vsa triputa: usta, dihala, kožo. Najbolj važna je pot skozi kožo. Pri tej grupi je bistveno, da vsakodnevne ekspozicije pri delu stopničasto vodijo do pojava simptomov zastrupljanja; z drugimi besedami ekspanirani delavec lahko zaključi delovni dan že zastrupljen, vendar brez subjektivnih težav.

To počasno kumulativno delovanje organofosfornih pesticidov se da rutinsko določati v krvi ekspaniranih delavcev in učinek se da odkriti veliko prej kot nastanejo simptomi zastrupitve. To opravljamo s specifičnimi koloimetrijskimi metodami, med katerimi je najbolj enostavna metoda s papirčki, ki spreminjajo barvo. Potrebno je torej dnevno merjenje pri ekspaniranih delavcih.

Prva pomoč je tu ista kot pri organoklorini skupini. Včasih je nujno umetno dihanje. Interesantno je, da je zdravniška terapija zelo efikasna, seveda, če ni prepozno aplicirana. Imamo zdravila, ki so pravi protistrupi za to skupino pesticidov.

DINITROORTOKSREZOLSKA SKUPINA (DNOC)

Imenovana je tudi skupina rumenih sredstev. Je zelo strupena, celo eksplozivna. Vsa ta sredstva povišujejo telesno temperaturo v telesu, ker povečajo presnovo v telesu in s tem sekundarno porabo kisika. 2 gr je že smrtna doza skozi usta.

Simptomi akutne zastrupitve s temi sredstvi so naslednji: bruhanje, bolečine v trebuhu, driske, žeja, povišana telesna temperatura, znojenje, modrikavost, hitro bitje srca, hitro dihanje, nemir, tesnoba, krči, delirium in končno smrt.

Pri kronični zastrupitvi pa: glavoboli, hujšanje, nemir, bolečine v trebuhu, lahna rumenica, lahko povišana telesna temperatura.

Prva pomoč je ista kot pri ostalih že opisanih organoklorinih in organofosforinih spojinah. Dodatno pri visoki telesni temperaturi so potrebne hladne kopeli oziroma obkladki.

Končno še nekaj besed o prevenciji profesionalnih zastrupitev.

Ekspanirani delavci morajo biti točno in natančno poučeni o pesticidih, s katerimi imajo opravka. Poznati morajo njihovo toksičnost in ravnati se morajo po navodilih za prevencijo profesionalnih zastrupitev. Tako morajo vedeti, da z umazanimi rokami (od pesticidov) ne smejo vnašati v usta hrane, ne smejo kaditi, ne smejo uživati alkoholnih pijač. Poznati morajo vsaj osnovne simptome zastrupljenja s posameznimi osnovnimi grupami pesticidov. Vedeti morajo, da je resorpcija pesticidov preko kože nevarnejša od one preko dihal in da je lahko s pesticidi namočena obleka vir hude intoksikacije.

Mleko je kotraindikacija pri delu s pesticidi.

Pri škropljenju s pesticidi moramo delavce — škroplilce zavarovati z nepremočljivimi oblekami, včasih z maskami. Ker so individualna zaščitna sredstva vedno nezaželjena pri delavcu, moramo skušati rešiti problem na

drug način, npr. z zaščitnimi kabinami na traktorjih.

Prevenција — varovanje — v širšem smislu, so obdobji zdravniški pregledi, na katere moramo napotiti ekspanirane delavce v točno določenih rokih.

ZA ZAKLJUČEK

Idealno bi bilo najti sredstva, ki so strupena le za škodljivce in ne za človeka. Do tedaj pa, držimo se strogo preventivskih navodil, da bomo ohranili zdravje našemu delavcu.

Boris dr. Plahuta
specialist medicine dela

Raziskovalne skupnosti

V letu 1977 smo spodbudili posameznike in organizacije združenega dela, da so se prijavili kot izvajalci raziskovalnih del s pomočjo sredstev in v okviru raziskovalnega programa Raziskovalne skupnosti Slovenije. V letu 1977 so bile odobrene za financiranje naslednje raziskovalne naloge:

»Dielektrični papirji«, Model energetske bilance mesta«, »Daljinsko ugotavljanje energetskih izgub«, »Uporaba fotogrametrije pri iskanju prometno tehničnih rešitev«, Arheološka izkopavanja na Rifniku«, Celjska zbirka starih grafik«, »Arheološke ostaline na starem gradu Celje«, »Bibliografija Zillier Zeitung«, »Statistični okoliši — uporaba v planiranju in upravljanju«, »Indok centri in kartografske informacije«.

Izvajalci raziskovalnih nalog so: stari izvajalci Pokrajinski muzej in Zavod za spomeniško varstvo v Celju, novi pa so Aero, Razvojni center in Osrednja knjižnica.

Kljub temu, da smo spodbujali tudi druge, predvsem proizvodne organizacije združenega dela, naj sodelujejo pri izvajanju skupnega raziskovalnega programa, npr. tudi s pomočjo kreditiranja razvojnih nalog, odziva ni bilo. Kaj je temu vzrok, bomo morali še ugotoviti, saj je nezainteresiranost slabo znamenje za naša prizadevanja pri pospeševanju razvojno raziskovalne dejavnosti. Nekatero delovno organizacije se vključujejo v raziskovalni program tudi prek specializiranih inštitutov in prek osrednjih strokovnih služb v sestavljenih organizacijah združenega dela, s katerimi so povezani s skupnimi raziskovalnimi programi.

INOVACIJE MEDOBČINSKO

Dne 15. 11. 1977 smo organizirali medobčinski svet sindikatov in občinski svet sindikatov v Celju ter občinska raziskovalna skupnost v Celju »Posvetovanje o pospeševanju inovacijske dejavnosti v OZD«, ki je bilo v dvorani delavskega sveta EMO v Celju. Na posvetovanje so bili vabljeni predstavniki občinskih sindikatov in občinskih raziskovalnih skupnosti ter organizatorji množične inven-

tivne dejavnosti vseh večjih delovnih organizacij v občini Celje. Obravnavana so bila naslednja vprašanja: inovacijska aktivnost v občinah celjske regije, vloga sindikata pri spodbujanju inovacijske aktivnosti, raziskovalno delo in inovacije, primer množične inventivne dejavnosti v Železarni Štore, primer inovacij v kmetijstvu, predlog tipskega pravilnika o inovacijski dejavnosti, navodila za obračunavanje odškodnin inovatorjem, in razna druga vprašanja. Vsi udeleženci so prejeli brošuro »Šta inovatori treba da znaju«, vzorčni pravilnik o inovacijah in navodila SDK za obračun odškodnin inovatorjem. Posvetovanja se je udeležilo 71 ljudi iz 8 občin celjskega območja, iz Celja pa se je udeležilo tega posvetovanja 37 ljudi iz 24 organizacij združenega dela.

MLADI ZA CELJE

Objavljeni razpis za nagradno akcijo »Mladi za napredek Celja« je namenjen pospeševanju inovacijske aktivnosti srednješolske, študentske in druge mladine v Celju. Razpis so pripravili Občinska konferenca ZSMS, Občinska raziskovalna skupnost in Razvojni center Celje. Poleg tega iščemo še možnosti za organiziranje posebnega mladinskega tabora, v katerem naj bi celjska mladina s praktičnim raziskovalnim delom pod vodstvom svojih mentorjev spoznavala metode raziskovalnega dela in se usmerjala v raziskovalno dejavnost.

INOVATOR CELJE

Približuje se čas vsakoletnega razpisa za nagradno akcijo »Inovator Celje«, ki bo izvedena predvidoma v marcu 1978. Akcija je postala že tradicionalna in pričakujemo dober odziv iz organizacij združenega dela. Na osnovi razgovorov v organizacijah združenega dela smo ugotovili, da je prav v letu 1977 mnogo organizacij pričelo organizirano zbirati in nagrajevati inovacijske predloge. Z vsebino razpisa bomo seznanili vse zainteresirane in vas že sedaj pozivamo, da pripravite svoje predloge.

Na Žovneku so že krepko začeli z delom za vzrejni center za 600 plemenskih telic. Center bo predvidoma končan že maja.

Nekaj drobnih zanimivosti s potovanja v Indijo

(Ali kako se je peterici v kombiju po svetu godilo)

2. NADALJEVANJE

Če nadaljujemo, pridemo do največjega trga v Sofiji — Ploščad Aleksandar Nevski s katedralo — Hram Pametnik Aleksandar Nevski, zgrajeno v letih 1904—1912 v spomin na dokončno osvoboditev izpod turške okupacije po načrtih in pod nadzorstvom ruskih arhitektov.

Proti večeru smo napravili še krožno vožnjo po Sofiji s kombijem, ki so ga med tem že popravili bolgarski mojstri. Tako smo mimogrede videli še spomenik osvoboditeljem Sofije — rdeči armadi veličasten spomenik — Pametnik na sovjetskata armija, zgrajenega leta 1954 v takratnem okusu in takratni politični situaciji v Evropi. Ko zapuščamo Sofijo, še mimogrede naletimo na obelisk Bolgarom, padlim za svobodo svoje dežele s posvetilom Hrista Boteva — največjega bolgarskega pesnika vseh časov, vendar pa je primerjava z impozantnostjo in neposrednostjo z ruskim spomenikom povsem odveč.

Po burni debati, katero pot proti vzhodu bomo izbrali, smo se vendarle zedinili za južno varianto prek Samokova in Borovca. Ker nismo imeli namena voziti ponoči, smo se ustavili ob umetnem jezeru največje bolgarske hidrocentrale na reki Iskar. Bolgari se tudi hvalijo, da je največja na Balkanu, a ta trditev verjetno ne bo držala. Sam jez je visok 74 m in dolg 204 m, akumulacijsko jezero pa je dolgo 15 km.

Cesta proti Borovcu se ves čas polagoma vzpenja in počasi prihaja iz Sofijske planote v pravi gorski svet Rile. Borovec je izredno slikovito mesto, zelo podobno Kranjski gori, s hoteli in izhodiščno mesto za gorske ture proti Mussali in Vitoši. Po drugi strani pa je Borovec namenjen bolgarski smetani, kajti tu se zbira vse kar je imenitnejšega v Sofiji. Tu imajo diplomati svoje vikendice, sem prihajajo na vikend, tu, na višini 1300 metrov je ne-

Istanbul — delček orienta v bližini železniške postaje Sirkeci.

kaj sanatorijev za zdravljenje nekaterih bolezni. Borovec je tudi center bolgarskega zimskega turizma, kajti v neposredni bližini je Vitoša s sistemom žičnic in vzpenjač. Iz Borovca se spustimo v dolino Marice proti Plovdivu. Kar malo nam je bilo žal, da nismo izbrali severne variante iz Sofije prek Zlatice, Kalofer, Kazanlak — Stara Zagora — Plovdiv prek doline vrtnic. Bolgarija je najbolj poznana po svojih plantažah vrtnic — 3000 ha. To kar je na Nizozemskem tulipan, to je za Bolgarijo vrtnica. Na 3000 ha vrtnic se v vsaki sezoni zvrsti 8000 do 10.000 obiralec vrtnic. Za primerjavo še podatek, da povprečen obiralec nabere do 35 kg cvetja na dan in da je za 1 kg rožnega olja, ki se največ uporablja v parfumeriji, potrebnih kar 4000 kg cvetja. Mimogrede še to, da gram rožnega olja stane 8 levov. Tako smo se odločili tokrat za drugo varianto z odločitvijo, da se bomo po tej 100 km dolgi dolini med Kaloferom in Kazanlakom odpravili ob drugi priložnosti.

Po dolini Marice, ki se polagoma spušča in znižuje v Trakijsko nižavje, se počasi približujemo Plovdivu — drugemu največjemu bolgarskemu mestu. Dolina Marice postaja čeda-

lje širša in Balkan na severu ter Rodopi na jugu postajajo čedalje nižji. Glavni poljedelski artikli so pšenica, tobak, nekaj vinske trte, pa ogromno paradižnika, zelenjave, sončnic, sladkorne pese in še morda česa. Zelo gošta je tudi mreža namakalnih kanalov in pa roji komarjev, ki neusmiljeno žgejo brez milosti. Plovdiv dosežemo v poznih popoldanskih urah. Za razliko od klasično zgrajene Sofije, daje Plovdivu izredno slikovitost staro mestno jedro na treh gričih in lega ob Marici. Staro mestno jedro je razpotegnjeno po treh gričih in na vsakem od njih je močna trdnjava.

Plovdiv, nekdanji Evmolpias, in center Trakije. Pozneje po zavzetju Filipa Makedonskega, je po njem mesto tudi dobilo ime Filippopolis. Za časa Marka Aurelija je bilo mesto najpomembnejši trgovski center Trakije. V tem obdobju so na strminah Nebet tepe, Tak-

Istanbul — vrata orienta dobesedno. Ruska vojna ladja z novim mostom med Evropo in Azijo v ozadju.

sim tepe in Džambas tepe zgradili močno mesto Trimontium. Mesto je v času bizantinskega cesarstva izgubilo svojo vodilno vlogo, po turškem zavzetju pa je mesto utonilo v večstoletno skorajšno pozabo. Danes predstavlja Plovdiv pomembno mesto v bolgarski industrijski proizvodnji. Center tekstilne, tobačne in kovinske industrije, vendar je kljub vsemu le provinca.

Center mesta predstavlja danes Ploščad Stambolijski z Džumaja džamijo iz 14. stoletja in cerkev svetega Konstantina in Elene z zlatimi ikonastasi. V centru starega mesta pa je vredna ogleda Hissar Kapija (vzhodna vrata), izredno zanimivi so tudi eksponati v Etnografskem muzeju. V neposredni bližini Hissar Kapije je v starem delu mesta tudi Lamartinova hiša, v kateri je francoski pisatelj Lamartin živel dalj časa po vrnitvi iz Orienta in v tej hiši zbiral vtise s potovanj po Orientu.

Mesto zapuščamo po aveniji Hrista Boteva in nadaljujemo proti Turčiji. Vozimo se po trakijski nižini in med velikimi kolhozi in sovhozi, kjer se izmenjuje pšenica, koruza, tobak, bombaž, vinogradi, sezam in pa skoraj neverjetno veliki kompleksni janeža.

Center tega predela predstavlja Svilengrad, obmejno mesto v železniškem transportu in kot že ime samo pove, je Svilengrad center bolgarske svilarske proizvodnje, medtem ko je Haskovo center bolgarske tobačne industrije.

Za Bolgarijo je tudi značilno, da imajo zelo dober tobak, vendar slabe cigarete. Je pač tako, če je nekdo mojster v pridelovanju, selekciji in vzgajanju, pač ne more biti mojster tudi v njegovi predelavi. Ali pa so vzroki morda tudi drugače. V Svilengradu prečkamo Marico po starem mostu iz leta 1529 — Mustafa paše Most in po 14 km vožnje proti večeru dosežemo Kapitan Andrejevo, zadnje bolgarsko mestice. V primerjavi z našim Dimitrogradom, kjer smo čakali skoraj sedem ur, je bil prehod kar nekam zapuščen. Samo nekaj turških gastarbajterjev je bilo na bloku, a so imeli cariniki z njimi toliko opravka, da smo šele pozno ponoči prišli tudi mi na vrsto. Seveda tudi mi nismo imeli nič kaj več sreče z precizno bolgarsko carino. Seveda jih je naj-

bolj zanimalo kaj prenašamo, kje smo menjali denar, koliko časa smo bili bolgarski gostje in podobne malenkosti. Konec koncev nam je pa postalo jasno, zakaj so tako vneto brskali po krami, ko je enega od naše grupe poklical carinik malo vstran, v temo in začel z njim barantati za kavbojke. Najprej so prav pošteno vse premetali, da so videli kaj približno vlogo, nato pa so poskušali napraviti še posebej namni. Seveda mi nismo vedeli ali gre tu za preizkušen carinski trik ali pa so se tudi možje postavili v naši južni sosedni pričeli ukvarjati s postranskimi zaslužki. Ker z biznisom ni bilo nič, pa tudi oprema in obleka, ki smo jo imeli s seboj je bila samo zadostna, prej bi lahko trdili celo obratno, in tako tudi, če bi hoteli barantati z njimi ne bi mogli zaradi objektivnih razlogov. Navsezadnje so prekinili z generalno na meji in končno se je tudi njihov komandant pojavil s kupom naših potnih listov in pot je bila odprta. Na turški strani pa je situacija popolnoma drugačna. Carinarnica je bila vsa v temi in ko čakamo na bloku in gledamo okrog sebe če morda nismo zašli s ceste, se primaje možakar z laterno v roki in nam pokaže, da naj zapeljemo na desno in čakamo. Ker le ni bilo od nikoder nobenega, smo počasi privlekli spalne vreče in zaspali kar na mejnem bloku. Ko se je tudi za nami nabrala skupina kakšnih petih avtomobilov in nekaj kamionov, to smo opazili šele kasneje, ko se je eden izmed carinikov začel razburjati, češ, kaj si dovolimo in kaj sploh predstavljamo da smo, ker spimo kar na bloku. Seveda ga nismo niti najmanj resno jemali, ampak ker možakar le ni in ni hotel prenehati in ko je čedalje hitreje mahal z laterno v rokah, smo spoznali, da temperatura v njem počasi dosega kulminacijo in ko je njegovo kričanje in mahanje privabilo še druge potnike, nam res ni preostalo nič drugega kot to, da se dvignemo. Nato se je še njihov »čif« prišel razburjati, ampak, ko smo mu pojasnili da pač ne vemo njihovih predpisov in delovnih navad, se je verjetno le potrudil toliko da je udaril pečate v potne liste, da bi pa pregledovali kramo v kombiju pa niso našli človeka, ki bi bil sposoben za takšen napor. Končno se je pojavil tip, ki je zganjal sceno malo prej z laterno in komaj, ko smo ga začeli gledati, smo kompletna družčina stopili okrog njega in človek se je znašel v naši sredi. Na vprašanje, če lahko gremo naprej je samoskomignil z rameni in rekel, da bo vprašal »čifa«. Nato je odkorakal do čifa v pisarno in po burnem razgovoru in mahanju s čifom je prišel nazaj in edina stvar, ki jo je izdaval je bilo »može«. To je bila tudi edina beseda, ki smo jo tudi pravilno razumeli. Nato je odkorakal z laterno proti rampi in nas spustil v Turčijo. Na prvem parkirišču smo se nato zaustavili in prespali.

Edirne — nekdanji Adrianopol, prvo mesto v Turčiji, ki ima 40.000 prebivalcev, smo dosegli v poznih dopoldanskih urah, kajti po težki noči se je prilegel izdaten počitek. Edirne je poznan po svoji Selin Camii (džamiji) in nekdanj je bil center Trakije in do zavzetja Bizanca glavno mesto Otomanskega imperija na Evropskih tleh. V časih njegove slave je tu džamijo postavil Imam Sinan in tudi danes predstavlja enega izmed remek del islamske arhitekture na evropskih tleh. Seveda mesto hitro zapuščamo, kajti ni niti časa in naš cilj je Istanbul. Mesto zapuščamo po Mithat pašadesi in vožnjo nadaljujemo po gričevnati in od sonca ožgani Trakiji. Trakija je redko naseljena podobno kot naša Vojvodina, naselja so redka in zato relativno velika. Vmes pa sama polja, največ pšenice, koruze in sončnice. Prek Babaeski in Čorlu dosežemo Marmorsko morje in se malo dlje časa zaustavimo v slikovitem letovišču Silivri. Seveda je letovišče kot vsako drugo, polno turistov in turistične gneče. Proti večeru se po Edirneceddes znajdemo v prometni gneči Istanbula, v kateri se rajši umaknemo na prvo parkirišče ob cesti.

(Nadaljevanje sledi)

Tekači pritekli pokal

Posebna kategorija smučarjev v naši delovni organizaciji so vsekakor tekači. Pravkar minevajočo zimo so odlično izkoristili in pridno trenirali, sodelovali so na trnovskem maratonu, na tekah na Blokah in se odlično odrezali tudi na 5. Agroskiju, ko so osvojili edini pokal za Hmezad. Ta zdrav in tako lep šport je pravkar na pohodu in ekipa, ki se je letos tako dobro odrezala, bo prihodnje leto verjetno precej številčnejša.

Posebno poglavje je še tek naše Jelke Volk (Vrtnarstvo), ki je na Agroskiju tekla z navadnimi smučmi, pogosto celo poleg smučine, ki je bila za navadne smuči urezana preozko, to pa je na tak dan pomenilo gaženje po povsem gnilem snegu, prehitela je celo tri tekmovalke.

ED

Vesele veleslalomistke na tekmovanju Hmezada na Golteh

PRAZNIK SMUČARJEV – BELI DAN HMEZADA

Petnajstega februarja je bilo prvenstvo smučarjev Hmezada. Tekmovanje je bilo v izredno lepem sončnem vremenu na Golteh. Veleslalom je tekel po Poljani in je pritegnil na start skoraj 100 smučarjev. Mnogi med temi so tekmovali prvič, po tekmi pa so si bili vsi edini, da to nikakor ni zadnjič.

In čeprav je med vso to množico smučarjev le nekaj mladih članov, ki so res dobri smučarji, vsi ostali pa smo samouki ali pa pravkar »usposobljeni« v kakšnem tečaju, je bilo tekmovalno vzdušje čisto pravo. Malo je k temu prispeval še organizator SK Žalec, ki je tekmovalje pripravil na najvišji ravni.

Proga je bila primerna za vse kakovostne kategorije smučarjev. Lahko si prevozil uspešno v tekmovalnem stilu, lahko si peljal »počasi pa sigurno«, lahko si padel, zgrešil vratca ... kot je pač že na takih tekmovanjih. Preden objavimo rezultate, le še nekaj naj ... podatkov. Najboljši čas dneva je dosegel Srečko Zupanc, Gostinstvo, najstarejši smučar Hmezada Vlado Birsa (Export – import) je bil drugi pri veteranih, čeprav je po letih za več kot dobro desetletje starejši, najbolj zafrkljiva darila so dobile tekmovalke (različne kavljve in verige za pse je podarila Notranja trgovina), največji uspeh tega tekmovanja pa je vsekakor izreden odziv in zagotovilo vseh tekmovalcev in tekmovalk, da bodo ob letu spet na startu.

REZULTATI

prvenstva HMEZAD v veleslalomu na Golteh – 15. 2. 1978

Dolžina proge 650 m, višinska razlika 110 metrov, število vratc 19. Vodja tekmovanja: Vlado Veber, sodnik na startu: Zoran Veber, sodnik na cilju: Orač Tolja, vodja kontrol: Baudek Matjaž, električno merjenje: Vovk–Kolenc.

ČLANICE:

1. Sribar Anka – Kmetijstvo Žalec	35,40
2. Orač Eva – SS	36,78
3. Glinšek Erika – Kmetijstvo Žalec	40,29
4. Rojc Nuša – SS	43,57
5. Cerovšek Vladka – Notr. trgovina	56,77
6. Lašnik Alenka – Kmetijstvo Žalec	58,41

7. Napotnik Terezija – Vrtnarstvo	1.01,29
8. Lesjak Danica – Mlekarna	1.02,88
9. Dolar Marjana – SS	1.06,06
10. Vovk Jelka – Vrtnarstvo	1.20,04
11. Flis Jožica – Notranja trgovina	1.44,50

Prijavljenih 15, na štartu 13, diskvalificirane 2 – št. 6, 3.

VETERANI:

1. Korenjak Tone – Kmetijstvo Žalec	34,93
2. Birsa Vlado – Export-import	35,20
3. Uratnik Edo – Kooperacija	35,78
4. Rojnik Milenko – Kmetijstvo Žalec	39,78
5. Pšaker Ciril – NT	41,96
6. Mežnar Franc – SS	57,83

Prijavljenih 11, na startu 9, diskvalificirani 3 – št. 19, 22, 24.

STAREJSI ČLANI:

1. Golcman Jože – Mesnine	32,72
2. Ratej Edi – Mesnine	33,04
3. Zolnir Milan – SS	33,19
4. Brežnik Jože – Kmetijstvo Žalec	34,10
5. Rezar Franc – NT	34,95
6. Jarc Franc – Kmetijstvo Žalec	35,55
7. Flajs Franc – Inštitut	36,53
8. Žužej Franc – Strojna	36,59
9. Kolar Jože – Mlekarna	36,73
10. Križan Anton – Mlekarna	37,28
11. Omladič Edi – Kmetijstvo Žalec	37,31
12. Kač Miran – Institut	37,72
13. Cilenšek Franc – Kmetijstvo Žalec	38,39
14. Pešec Verner – NT	40,54
15. Trobiž Rudi – Kooperacija	41,14
16. Ajdič Anton – SS	42,16

Prijavljenih 23, na startu 18, diskvalificirani 2 – št. 34, 51.

ČLANI:

1. Zupanc Srečko – Gostinstvo	28,75
2. Kundih Roman – Kooperacija	29,98
3. Martinčič Marjan – Kmetij. Žalec	30,00
4. Hanjšek Vojko – Strojna	30,85
5. Rojnik Janez – Kooperacija	31,29
6. Prešekar Franc – NT	31,53
7. Gmajner Matjaž – NT	31,69
8. Burkelc Miran – Strojna	31,91
9. Povše Ivan – Kooperacija	32,08

10. Košenina Slavko – SS	32,50
11. Markovič Ivan – Kooperacija	32,52
12. Jager Alojz – NT	34,04
13. Hlade Jože – NT	34,26
14. Žagar Vojko – SS	34,28
15. Zagorc Bojan – Mlekarna	34,39
16. Jurvec Boris – Mlekarna	35,16
17. Dernač Martin – Strojna	35,17
18. Fonda Anton – Kmetijstvo Žalec	35,20
19. Cizej Zvone – Mesnine	36,52
20. Polauder Ludvik – Strojna	36,59
21. Podržen Vilko – Strojna	36,82
22. Jurak Jože – NT	36,92
23. Vašl Franc – Strojna	37,02
24. Gosak Ljub – NT	37,86
25. Culk Andrej – Mlekarna	38,73
26. Čmer Miro – Kooperacija	39,77
27. Hribovšek Franc – Mlekarna	40,19
28. Čretnik Branko – Mlekarna	40,95
29. Kralj Franc – Strojna	43,89
30. Sajovic Boris – Kooperacija	44,47
31. Vižin Branko – Mesnine	44,51
32. Holer Branko – Mlekarna	47,88
33. Rabuzin Branko – Mlekarna	47,95
34. Kajnz Peter – Strojna	49,50
35. Juteršek Marjan – Mesnine	52,08
36. Žurej Ivan – Mlekarna	56,17
37. Bevc Jože – NT	1.00,35
38. Jeram Milan – Mlekarna	1.05,50

Prijavljenih 52, na startu 43, diskvalificiranih 5 – št. 74, 77, 100, 101, 105.

Za smučarski klub Žalec: Vlado Veber

2. mladinski kviz

Konferenca OO ZSMS HMEZAD vabi na 2. KVIZ združen z zabavnim in kulturnim programom ki bo v soboto, 25. marca ob 18. uri v dvorani HMEZAD v ŽALCU. Po programu bo družabni večer s plesom. Zabaval vas bo ansambel VESELI HMEJLARJI.

5. Agroski najmasovnejši

HMEZADOVA TEKASKA EKIPA PRVA

Peti Agroski je priredila 25. februarja Zveza slovenskih zadrug iz Celovca. Prireditelji so kljub težavam z odjugo vzorno izvedli množično tekmovanje slovenskih kmetijcev s številno udeležbo zamejskih Slovencev iz Koroške, Trsta in Gorice. Agroskija se je udeležila tudi ekipa Hmezada in osvojila eno ekipno prvo mesto. Rezultati veleslaloma:

Moški do 33 let (186 tekmovalcev)

1. Potočnik Janez (Alpetour) 1.05,86

Uvrstitve Hmezadovih tekmovalcev:

16. Martinčič Marjan 1.11,25

18. Gmajner Matjaž, 1.12,02

54. Hajnšek Vojko, 1.18,96

58. Presekar Franc, 1.19,91

86. Košenina Slavko, 1.27,10

Zupanc Srečko, Sah Peter in Jager Alojz so odstopili.

Moški od 34—45 let (88):

1. Uznic Erich (ZSZ), 29,04

Naši tekmovalci:

12. Golcman Jože, 36,25

28. Ratej Edi, 39,41

39. Žužej Franc, 41,10

40. Križan Tone, 41,37

47. Brežnik Jože, 43,19

49. Zolnir Milan, 43,87

53. Omladič Edi, 44,41

67. Rezar Franc, 53,88

Moški nad 45 let (56):

1. Arzenšek Marjan (KZ Slovenj Gradec) 39,54

Naši:

15. Marovt Stane, 45,21

17. Uratnik Edo, 45,39

38. Rojnik Milenko, 1.00,84

39. Kralj Vlado, 1.02,63

40. Korenjak Tone, 1.05,03

Ženske (69):

1. Fon Boža, (Špecerija Bled) 36,59

Naše:

14. Orač Eva, 48,30

20. Glinšek Erika, 49,52

37. Rojc Nuša, 55,85

49. Lešnik Alenka, 1.06,42

Ekipno so vsa prva mesta v VSL zasedle ekipe Zveze slovenskih zadrug.

Tek moški do 45 let:

1. Fajfer Franc (KZ Škofja Loka) 20.39,99

Naši:

16. Pavlinc Vinko, 29.36,45

20. Napotnik Simon, 30.36,73

25. Zolnir Milan, 31.14,39

Tek moški nad 45 let (9)

1. Kandar Franc (KZ Cerknica) 12.09,73

Naši:

4. Kralj Vlado, 14.34,44

5. Korenjak Tone, 14.45,00

8. Pšaker Ciril, 18.36,45

Ekipno: Hmezad Zalec

Tek ženske 2 km (11)

1. Dolenc Irena (KZ Škofja Loka) 13.15,87

Naša:

8. Volk Jelka, 20.04,72

Ekipno: KZ Škofja Loka

Med gosti so bili Franci Zwitter, predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, predsednik narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grilc, republiški sekretar za kmetijstvo in gozdarstvo dipl. inž. Milovan Zidar, Andrej Petelin — predsednik Zadrugne zveze Slovenije in številni slovenski in koroški gostje.

M. G.

ZAHVALA

Ob mnogo prerani boleči izgubi dragega moža in očeta

JOŽA-ERNESTA KOŠTOMAJA

se iskreno zahvaljujemo za darovane vence TOZD Notranja trgovina, Transportu Vrbje in TOZD Mešalnica krmil. Sefu transporta posebna zahvala za poslovilne besede ob odprtem grobu in izrečena sožalja. Transportu Vrbje hvala za pomoč v najtežjih trenutkih.

Hvala vsem članom kolektiva, ki ste sočustvovali z nami in Joža v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti.

Žalujoža žena s sinovoma

in sestri Hedvika in Silva z družinama.

Če marca grmi, lakota beži.
Če marec suši, april deži in majnik hladi,
kašče, omare in sode polni.
Do Benjamina kar zeleno, bo osorej posušeno.

Sam svoj biti je največja sreča.
Dober prijatelj je boljši kot denar.
Kar od srca pride se srca prime.
Poleg ostalih prednosti delo skrajšuje čas
in podaljšuje življenje.
Porazi so kakor uvelo listje — iz njihove
trohnoobe rastemo.
Samo s časom se čas premaga.

BASNI

ČAS KOLIN

Vrabci (na strehi): »Tistale svinja je na posled dobila svoje.

Morala (miri navdušence): Pri vsakem koritu prej ali slej pride do menjave.

NAPAKA

Rjavi volk (oprezno): Fantje, mislim, da ne bi tulil vaših pesmi.«

Volkovi (volčje): »Saj ni treba!«

Rjavi volk (zatuli svojo pesem): je navdušen.

Volkovi (volčje): ga raztrgajo.

Morala (si popravlja lase): misliti drugače je seveda mogoče.

O ZORNIH KOTIH

Lev (obira gazelje bedro): zre v daljavo.

Morala (skomiga z rameni): iz nekaterih položajev je pogled v prihodnost še posebej lep.

OGLAS

KUPIM grebene za sušilnico.
Mirko Dolinar, Migojnice

Pred dnevi se je naš glavni direktor dipl. inž. Zvone Pelikan srečal z Abrahamom. Čestitkam se pridružuje tudi uredništvo Hmeljarja

Glasilo Hmeljar izdaja delavski svet podjetja »Hmezad« Zalec. Ureja uredniški odbor: predsednik Anton Gubenšek, dipl. inž. in člani: Janez Luževič, dipl. inž., Bogdan Pugelj, dipl. inž., Eva Orač in Miljeva Kač, dipl. inž., - urednica strokovne priloge za hmeljarstvo. — Glavni in odgovorni urednik Vili inž. Vybihal. — Uredništvo je v podjetju »Hmezad« v Zalcu, Ulica žalskega tabora 1. Glasilo izhaja enkrat mesečno v 4.500 izvodih. —

HMELJAR

MAREC — št. 3 — 1978

PRILOGA ZA HMELJARSTVO

Škropilni program za hmelj za leto 1978

Miljeva KAČ, dipl. ing. agr.
Milan ŽOLNIR, mgr. agr.

UDK 633.791:632.95

Tudi letos objavljamo škropilni program za hmeljišča in hkrati poudarjamo, da je le pripomoček pri nabavljanju sredstev za varstvo rastlin in za planiranje strojnih storitev, ki jih bomo potrebovali v tekočem letu.

V letošnjem škropilnem programu so, če jih primerjamo s programi v preteklih letih manjše spremembe. Predvsem moramo raču-

nati pri škropljenju tudi na pepelovko, ki jo iz leta v leto pogosteje srečujemo. Kdaj in kolikokrat bomo dejansko škropili hmeljišča, je odvisno od vremenskih in sploh ekoloških pogojev v letošnjem letu. Sproti se bomo odločali za škropljenja na osnovi napovedi strokovne službe in ugotavljanja pojava škodljivcev oziroma bolezní v naših nasadih. Slepó izvajanje programa ima lahko tudi posledice bodisi nepotrebna škropljenja, ki po ne-

potrebim zvečujejo stroške, obremenjujejo delavce in pospešujejo odpor sojev; bodisi premalo tretiranje, ki imajo za posledico poslabšanje kvalitete ali izpad pridelka. V lanskem letu pa je bil pojav pepelovke na apolonu v nekaterih hmeljiščih precejšen in zato moramo v škropilnem programu pri, za pepelovko občutljivih sortah pri načrtovanju misliti tudi na doslej pri nas nepoznano, toda precej nevarno bolezen.

SAVINJSKI GOLDING, AURORA

ŠKROPLJENJE	ROK	ŠKODLJIVEC, BOLEZEN	SREDSTVO	%	O P O M B A
1. Škropljenje proti kuštravcem	april 1.dek. po rezi	peronospora	BRESTAN 60	0,1	
			MYCODIFOL	0,2	
			CUPRABLAU Z	0,3	
			BAKARNI KREČ super	0,3	
2. Škropljenje proti kuštravcem	maj 1.dek. mladice	peronospora	ANTRACOL	0,2	Če so v hmeljišču bolhači dodamo škropivu GARDONO 0,1%.
			MYCODIFOL	0,2	
1. Škropljenje stranskih poganjkov	junij 1.dek.	peronospora	ANTRACOL	0,2	Proti peronospori lahko pršimo z zmanjšano količino vode in ustrezno zvečano koncentracijo.
			MYCODIFOL	0,15	
2. Škropljenje stranskih poganjkov	junij 2.dek.	peronospora	ANTRACOL	0,2	Proti ušem škropimo z normalno količino vode.
			MYCODIFOL	0,15	
		hmeljeva listna uš hmeljeva pršica	FOLIMAT	0,1	
			MONITOR ORTHENE	0,1 0,1	
1. Škropljenje v cvet	julij 2.dek. spodnje mladice cveto	peronospora	CUPRABLAU Z	0,3	Proti hmeljevi pršici in listnim ušem škropimo z normalno količino vode.
			BAK.KREČ super	0,3	
			MYCODIFOL	0,15	
		hmeljeva listna uš	ULTRACID+	0,1	
			TEDION	0,15	
			LANNATE 90 DURSBAN	0,06 0,15	
2. Škropljenje v cvet	julij 3.dek. polni cvet	peronospora	CUPRABLAU Z	0,3	
			BAK.KREČ super	0,3	
			MYCODIFOL	0,15	
jesensko škropljenje novih poganjkov	september	peronospora	BRESTAN 60	0,1	
			MYCODIFOL	0,2	
			CUPRABLAU Z	0,3	
			BAK.KREČ super	0,3	

Pepelovka se na mnogih gojenih rastlinah pojavlja v vse večjem obsegu in v marsikaterem sadovnjaku ali vinogradu predstavlja njeno zatiranje težji problem kot npr. škrlup ali peronospora. Tolikšen pojav boleznij je odraz intenzivnega kmetovanja. Posebno občutljive so za pepelovko nekatere novejšje rodnejše sorte. Obilno gnojenje, zlasti z dušičnimi gnojili pospešuje razvoj boleznij. Vedno večja poraba organskih fungicidov zlasti na osnovi tiokarbamatov (cineb, mankozeb, metiram, propineb), ki stimulatивно vplivajo na rast rastlin, hkrati pa ne kažejo nikakršnega zaviralnega delovanja na pepelovko je tudi prispevala k večjemu pojavu nevarne boleznij.

Pri sortah, ki so za pepelovko občutljive bomo v prihodnjem letu pri škropljenjih s

fungicidi dodajali močljivo žveplo, takoj čim bomo začeli škropiti mladice proti peronospori. Zato smo se odločili iz več razlogov. Prvi je ta, da pri količnej površnem pregledu nasadov ne opazimo prvih pojavov pepelovke in zato navadno zakasnimo s škropljenjem proti njej. Drugi razlog pa je v tem, da so žvepleni pripravki v hmeljiščih zelo dobro preizkušeni; zaviralno delujejo na razvoj rdečega pajka, skupaj z drugimi fungicidi stimulatивно vplivajo na hmeljno rastlino in nimajo v naših pogojih bistvenega vpliva na predatorja. Spadajo med najcenejša sredstva, zato smo jih v letošnjem letu pri vseh sortah, ki so za plesen občutljive uvedli v program. Dodajanje cosana pri škropljenju pred cvetenjem bo stroške za varstvo

hmelja neznatno povečalo, tako bo npr. pri apalonu zneslo največ 100 din/ha.

Proti pepelovki poznamo še celo vrsto drugih pripravkov, ki so učinkovitejši, npr. afugan, bayleton, sistemični fungicidi (kot so saprol idr.) vendar te v program škropljenja nismo vnesli, ker smatramo, da bomo z njimi intervenirali samo v primeru ko bi se pepelovka pojavila v večjem obsegu. Upamo, da ta intervencija, če bomo pri vsakem škropljenju dodajali cosan letos ne bo potrebna.

Znano je, da so za uspešno uničevanje pepelovke roki tretiranja odločilnega pomena, kot vrsta sredstev. Če se bo torej pepelovka v hmeljišču pokazala v nekoliko večjem obsegu bomo z ustreznim fungicidom intervenirali še med dvema škropljenjima proti peronospori.

ATLAS, AHIL

ŠKROPLJENJE	ROK	ŠKODLJIVEC, BOLEZEN	SREDSTVO	%	OPOMBA
1. škropljenje proti	april 1.dek. po rezi	peronospora	BRESTAN 60	0,1	
			MYCODIFOL	0,2	
			CUPRABLAU Z	0,3	
			BAK. KREČ super	0,3	
2. škropljenje proti kuštravcem	maj 1.dek. mladice	peronospora	MYCODIFOL	0,2	Če so v hmeljišču bolhači dodamo škropivo GARDONO 0,1 %.
			BAK. ANTRACOL	0,3	
		pepelovka	COSAN	0,4	
3. škropljenje proti kuštravcem	maj 2.dek. napeljané mladice	peronospora	MYCODIFOL	0,15	Proti peronospori lahko pršimo z zmanjšano količino vode in ustrezno zvečano koncentracijo.
			BAK. ANTRACOL	0,3	
		pepelovka	COSAN	0,3	
4. škropljenje proti kuštravcem	maj 3.dek.	peronospora	MYCODIFOL	0,15	-- " --
			BAK. ANTRACOL	0,3	
		pepelovka	COSAN	0,2	
1. škropljenje stranskih poganjkov	junij 1.dek.	peronospora	MYCODIFOL	0,15	-- " --
			BAK. ANTRACOL	0,3	
		pepelovka	COSAN	0,3	
2. škropljenje stranskih poganjkov	junij 2.dek.	peronospora	MYCODIFOL	0,15	Proti listnim ušem škropimo z normalno količino vode.
			BAK. ANTRACOL	0,3	
		pepelovka	COSAN	0,2	
		hmeljeva listna uš	FOLIMAT	0,1	
		hmeljeva pršica	MONITOR ORTHENE	0,1 0,1	
3. škropljenje stranskih poganjkov	junij 3.dek.	peronospora	MYCODIFOL	0,15	Proti peronospori lahko pršimo z zmanjšano količino vode in ustrezno zvečano koncentracijo sredstva.
			BAK. ANTRACOL	0,3	
		pepelovka	COSAN	0,3	
4. škropljenje stranskih poganjkov	julij 1.dek.	peronospora	MYCODIFOL	0,15	
			BAK. ANTRACOL	0,3	
		pepelovka	COSAN	0,2	
1. škropljenje v cvet	julij 2.dek. spodnje mladice cveto	peronospora	CUPRABLAU Z	0,3	Proti pepelovki, hmeljevim listnim ušem in pršici škropimo z normalno količino vode.
			BAK. APNO super	0,3	
			MYCODIFOL	0,15	
		pepelovka	COSAN	0,2	
		hmeljeva listna uš	ULTRACID+	0,1	
			TEDION	0,15	
			LANNATE 90 DURBAN	0,06 0,15	

2. škropljenje v cvet	julij	peronospora	CUPRABLAU Z	0,3	
	3.dek.		BAK.KREČ super	0,3	
	polni cvet		MYCODIFOL	0,15	
		pepelovka	COSAN	0,2	
3. škropljenje v cvet	avgust	peronospora	CUPRABLAU Z	0,3	
	1.dek.		BAK.KREČ super	0,3	
	odcvitanje		MYCODIFOL	0,15	
		pepelovka	COSAN	0,2	
škropljenje v storžke	avgust	peronospora	CUPRABLAU Z	0,3	Škropljenje ponavljamo vsakih 10 dni.
	2.dek.		BAK.KREČ super	0,3	
			MYCODIFOL	0,15	
		pepelovka	COSAN	0,2	
jesensko škropljenje novih poganjkov	september	peronospora	BRESTAN 60	0,1	
	hmelj po obiranju		MYCODIFOL	0,2	
			CUPRABLAU	0,3	
			BAK.KREČ super	0,3	

APOLON

ŠKROPLJENJE	ROK	ŠKODLJIVEC, BOLEZEN	SREDSTVO	%	O P O M B A
1. škropljenje proti kuštravcem	april 1.dek. po rezi	peronospora	BRESTAN 60	0,1	
			MYCODIFOL	0,2	
			CUPRABLAU Z	0,3	
			BAK.KREČ super	0,3	
2. škropljenje proti kuštravcem	maj 1.dek. mladice	peronospora	MYCODIFOL	0,2	Če so v hmeljišču bolhači dodamo škropivu GARDONO 0,1 %.
			BAK.ANTRACOL	0,3	
		pepelovka	COSAN	0,4	
1. škropljenje stranskih poganjkov	junij 1.dek.	peronospora	MYCODIFOL	0,15	Proti peronospori lahko pršimo z zmanjšano količino vode in ustrezno zvečano koncentracijo.
			BAK.ANTRACOL	0,3	
		pepelovka	COSAN	0,3	
2. škropljenje stranskih poganjkov	junij 2.dek.	peronospora	MYCODIFOL	0,15	Proti listnim ušem škropimo z normalno količino vode.
			BAK.ANTRACOL	0,3	
		pepelovka	COSAN	0,2	
		hmeljeva listna uš	FOLIMAT	0,1	
		hmeljeva pršica	MONITOR	0,1	
			ORTHENE	0,1	
1. škropljenje v cvet	julij 2.dek. spodnje mladice oveto	peronospora	CUPRABLAU Z	0,3	Proti pepelovki in hmeljevi pršici in listnim ušem škropimo z normalno količino vode.
			BAK.APNO super	0,3	
			MYCODIFOL	0,15	
		pepelovka	COSAN	0,2	
		hmeljeva listna uš	ULTRACID+	0,1	
			TEDION	0,15	
			LANNATE 90	0,06	
	DURSBAN	0,15			
2. škropljenje v cvet	julij 3.dek. polni cvet	peronospora	CUPRABLAU Z	0,3	
			BAK.KREČ super	0,3	
			MYCODIFOL	0,15	
		pepelovka	COSAN	0,2	
jesensko škropljenje novih poganjkov	september hmelj po obiranju	peronospora	BRESTAN 60	0,1	
			MYCODIFOL	0,2	
			CUPRABLAU Z	0,3	
			BAK.KREČ super	0,3	

Prav zaradi pepelovke smo pri sortah, ki so za njo občutljive, iz škropilnega programa črtali fungicide iz skupine ditiokarbamatov, ki ne kažejo nobenega delovanja proti pepelovki. Prej bi se dalo dokazati nasprotno; da razvoj pepelovke zaradi stimulativnega delovanja na rastlino pospešujejo. Pri vseh sortah, ki so za pepelovko občutljive je boljše, da uporabljamo bakrena sredstva, ki kažejo fungistatično delovanje proti pepelovkam, ali pa sredstva iz skupine ftalimidov (faltan, mycodifol), ki so v svojem delovanju podobni bakrenim pripravkom. V poštev bi torej prišla predvsem faltan in mycodifol. Mycodifol je od faltana dražji, vendar smo ga uvedli v program predvsem zaradi dolgotrajnega delovanja, ki ga daje komponenta difolatana. Difolatan spada med najdalj delujoče fungicide. Tako smo za škropljenja proti peronospori v nasadih apolona, atlasa, zlasti pa neoplante tudi predcvetna škropljenja predvideli bakreni antracol in pa mycodifol, kar seveda stroške zaščite nekoliko dvigne. Zvečani stroški pa se ne dajo primerjati s stroški ki jih imamo zaradi propadlega cvetja, če se je pepelovka pojavila že v času cvetenja.

V programu škropljenja hmeljišč smo poleg cimeba sedaj izpustili tudi dihtan M-45. Smatramo, da je antracol zaradi ostrejšega delovanja primernejši in nekoliko dolgotrajnejši. V ceni pa sta si enaka.

Poleg fungicidov iz programa nabavimo za eno škropljenje za polovico površin tudi orthocide, ki je najprimernejši fungicid za škropljenje od toče poškodovanih hmeljišč.

Podajamo vam cene za fungicide, ki smo jih predvideli za škropljenje hmeljišč. V cenik smo vključili tudi faltan, ki bi utegnil zamenjati priporočene fungicide, zlasti za škropljenje proti pepelovki občutljivih sort.

Sredstva	%	Cena kg	Cena 100 l brozge
ANTRACOL	0,2	63,35	12,70
BAKARNI KREČ super	0,3	43,00	12,60
BAKRENI ANTRACOL	0,3	62,00	18,60
BRESTAN 60	0,1	219,50	21,95
COSAN	0,2	13,00	2,60
CUPRABLAU Z	0,3	32,56	9,70
MYCODIFOL	0,15	115,00	17,25
MYCODIFOL	0,2	115,00	23,00
ORTHOCID 83	0,15	100,40	15,10
ORTHOFALTAN	0,2	66,00	13,20

Mycodifol uporabljamo tudi v večji koncentraciji (0,2 %) ampak le, če ga uporabljamo namesto brestana za spomladanska škropljenja. Iz tabele je lepo razvidno, da je CUPRABLAU Z še vedno najcenejši fungicid proti peronospori in bo zato še vedno ostal na prvem mestu med fungicidi za hmelj. Cosan smo upoštevali v ceniku v koncentraciji, ki jo uporabljamo kasneje. Zgodnje spomladanske koncentracije so večje, ker je pri nizkih temperaturah delovanje že vpleta slabše.

Za aficide in akaricide smo predvideli naslednja sredstva:

Sredstvo	%	Cena kg	Cena 100 l brozge
DURSBAN 48 E	0,15	137,50	20,60
FOLIMAT 50	0,1	231,25	23,10
LANNATE 90	0,06	547,91	32,80
MONITOR	0,1	230,00	23,00
ORTHENE 75	0,1	330,00	33,00
ULTRACID 40	0,1	230,00	23,00
TEDION	0,15	61,35	9,20

Aficidi, ki jih moramo sedaj uporabljati proti odpornim listnim ušem so zelo dragi. To je razlog več, da izbiramo najustrežnejše roke za škropljenje in prav tako ustrezen način tretiranja. Vsaka napaka pri škropljenju proti listnim ušem je zelo draga. Specifičnih sredstev proti hmeljevi pršici razen tediona nismo predvideli. Izkušnje zadnjih let nas uče, da pri intenzivnem zatiranju listnih uši se tudi populacija hmeljeve pršice ne more razviti do te mere, da bi ogrozila hmeljišče. Kjer bomo v škropilnem programu vključili tudi cosan bo nevarnost za velik pojav hmeljeve pršice še manjša. Vendar pa moramo vedno, ko škropimo z ultracidom proti ušem, dodati še tedion. Ultracid direktno sicer uspešno uničuje hmeljevo pršico, vendar se kasneje na listju, ki je bilo škropljeno z ultracidom, pršica zelo hitro razvija.

Prav bi bilo, da bi v program škropljenja vnesli tudi foliarna gnojila.

VPLIV ZRAČNE VLAGE V ČASU ŠKROPLJENJA NA RAZPOREDITEV PESTICIDOV NA RASTLINO

Miljeva Kač, dipl. ing. agr.

UDK 633.791:623.934

Nadaljevanje in konec

NAPOTILA ZA HMELJARSKO TEHNOLOGIJO

— Pri veliki populaciji hmeljeve listne uši ali hmeljeve pršice škropimo z normalno količino vode pri čim večji zračni vlagi.

— Proučimo možnost za nočna, večerna in rana jutranja škropljenja.

Visoka zračna vlaga nam signifikantno zboljša razporeditev škropiva. Pršenje z manjšo količino vode, pri visoki zračni vlagi so enako ali vsaj blizu kvalitete tretiranja z normalno količino vode so pa bistveno hitrejši in zato cenejši s čimer na času in stroških precej prihranimo. Izračun kaže naslednje:

Predpostavka:

— kapaciteta nalivanja	250 l/min
— oddaljenost vode	800 m
— hitrost pri dovozu vode	8 km/uro
— čas za obračanje	0,8 min.
— dolžina parcele	200 m
— dodatni čas	15 %
— velikost sode	1.500 l

Kombinacije	1	2	3
količina vode	2.500 l/ha	500 l/ha	500 l/ha
kapaciteta	93 l/min	10,5 l/min	18,6 l/min
delovna širina	7,2 m	7,2 m	7,2 m
hitrost	3,1 km/h	1,75 km/h	3,1 km/h
delovni (standardni) čas	70,97 min/ha	67,22 min/ha	43,37 min/ha
			40 % manj

Ugotavljanje nanosa pesticidov na hmeljno rastlino pri različnih načinih pršenja je pokazalo, da največ sredstva pade na hmelj pri pršenju z normalno količino vode pri čim večji zračni vlagi. Zato bi morali vedno kadar tretiramo velike populacije listnih uši pršiti z normalno količino vode in če le se da, v večernih, nočnih, oziroma jutranjih urah. Resno bi morali misliti kako organizirati nočna škropljenja. Visoka zračna vlaga ne daje značilno boljši nanos škropiva tudi tedaj, kadar pršimo z manjšo količino vode. Pršenje z manjšo količino vode pa je odvisno od okoliščin lahko tudi za 40 % cenejše kot pršenje z normalno količino vode.

Če škropimo z normalno količino vode 2500 l/ha v opoldanskih urah, pri manjši zračni vlagi (60 %) nanos pesticida ni bil nič boljši kot pri pršenju s 5-krat manjšo količino vode (500 l/ha) pri visoki zračni vlagi (95 %) v jutranjih urah.

Najboljše je pršenje pri visoki zračni vlagi z normalno količino vode. Slabo orošenih listov pri tem tretiranju skoraj da ni. Tako pršenje nam bo uspešno zavrlo razvoj listnih uši na vseh delih rastline in se nam ne bo treba bati, da bomo kljub interveniranju v kratkem času dobili velike populacije listnih uši na vrhovih rastlin.

Proti peronospori lahko pršimo z zmanjšano količino vode, kajti tu količina aktivne snovi ni toliko važna kot pravilna razporeditev. Vendar opozarjamo, da bo uspeh pršenja tudi proti peronospori boljši, če bomo tretirali pri visoki zračni vlagi. Na hmeljni rast-

lini bo ostalo več pripravka, ki bo tudi v bodoče preprečevalo razvoj bolezni. Tako pršenje bo tudi v deževnem vremenu dalj časa obvarovalo zdrave vrhove hmeljišč, kajti nanos pesticida bo na vrhovih boljši in izpiranje manj uspešno.

Z veliko količino vode je potrebno škropiti tudi proti pepelovki. V škropilnem programu smo predvideli tudi preventivna škropljenja z močljivim žveplom proti pepelovki pri sortah, ki so za to bolezen občutljive. Smatramo pa, da bi bilo pri preventivni intervenciji mogoče pršiti tudi z manjšo količino vode, zlasti še, če tretiramo pri visoki zračni vlagi. Ko pa imamo pepelovko že v nasadu je potrebno tretirati z normalno količino vode če je le mogoče pri visoki zračni vlagi, ker le tako bomo proti tej bolezni, ki jo je težko zatreti uspešno intervenirali.

Na osnovi 43. člena ustave SFRJ in na osnovi določb členov 64—91 zakona o združenem delu in na osnovi določb samoupravnega sporazuma o združitvi DO

Hmezad, so delavci temeljnih organizacij združenega dela DO Hmezad na zborih od 29. 12. 1977 do 20. 2. 1978 sprejeli

samoupravni sporazum

o trajnem poslovnem sodelovanju in združevanju dela in sredstev na družbeno-ekonomskih osnovah skupnega prihodka in skupnega dohodka

SUBJEKTI SPORAZUMA

1. člen

Ta samoupravni sporazum o trajnem sodelovanju in združevanju dela in sredstev na družbeno-ekonomskih osnovah skupnega prihodka in dohodka (v nadaljnjem besedilu sporazum), sklenejo, oziroma k njemu pristopijo vse temeljne organizacije združenega dela v HMEZADU:

— s področja kmetijske proizvodnje:

- TOZD Kmetijstvo Žalec
- TOZD Kmetijstvo Smarje
- TOZD Kmetijstvo Ilirska Bistrica
- TOZD Kmetijstvo Radlje
- TOZD Sadjarstvo Mirosan
- TOZD Vrtnarstvo Celje
- TOZD Kooperacija Žalec

— s področja predelave:

- TOZD Mesnine Celje
- TOZD Mlekarna Celje
- TOZD Mešalnica krmil Žalec

— s področja gostinstva:

- TOZD Gostinstvo Celje

— s področja trgovine:

- TOZD Notranja trgovina Žalec
- TOZD Hmezad, export-import, Žalec
- TOZD Združena hladilnica

— s področja industrijske proizvodnje:

- TOZD Strojna Žalec

SPLOSNE DOLOČBE

2. člen

S tem samoupravnim sporazumom podpisnice urejajo:

— cilje, namene, pogoje in načine samoupravljanja v trajnem poslovnem sodelovanju,

— skupno politiko in načrtovanje proizvodnje, predelave in prodaje,

— razmerja v proizvodnji skupne proizvodnje oziroma storitev,

— način ustvarjanja skupnega prihodka, njegovega ugotavljanja ter razporejanja,

— združevanje dela in sredstev za razširitev materialne osnove dela,

— zagotavljanje in razporejanje skupnega dohodka,

— načine prevzemanja rizikov iz skupnega poslovanja,

— izvajanje sporazuma in način reševanja sporov iz skupnega poslovanja.

I. ZDRUŽEVANJE DELA IN SREDSTEV NA DRUŽBENO-EKONOMSKIH OSNOVAH SKUPNEGA PRIHODKA

CILJI IN SMOTRI SPORAZUMEVANJA

3. člen

Delavci, ki združujejo svoje delo na družbenih sredstvih v TOZD Hmezad, se v skladu s svojimi pravicami in obveznostmi sporazumejo, da bo njihovo poslovno sodelovanje temeljilo na naslednjih

osnovah:

— na skladnejšemu razvoju in poenotenju pogojev gospodarjenja,

— na boljšem izkoriščanju proizvodnih predelovalnih in trgovskih zmogljivosti, z opredeljevanjem obsega, vrste in kakovosti proizvodov skupnega dela,

— na večji poslovni učinkovitosti zaradi skladnejšega delovanja podpisnic sporazuma,

— na skupnem nastopanju na domačem in zunanjem trgu pri prodaji skupnih proizvodov in storitev,

— za združevanje dela in sredstev pri proizvodnji, predelavi in prodaji proizvodov skupnega dela v reprodukcijski skupnosti in urejanjem medsebojnih odnosov sporazumno ter enakopravnem razporejanju skupnega prihodka,

— na čim boljšem zadovoljevanju potreb potrošnikov in drugih porabnikov proizvodov, blaga in storitev podpisnic sporazuma.

4. člen

Podpisnice tega sporazuma so soglasne, da bodo pri uresničevanju skupnih ciljev iz prejšnjega člena upoštevale naslednja načela:

— enakopravnost podpisnic,

— upoštevanje splošnih in družbeno-ekonomskih smernic,

— upoštevanje predvidenega interesa razvoja vsake podpisnice ter delovne organizacije kot celote,

— javnost dela in popolno obveščenost,

— samoupravnega reševanja sporov.

2. SKUPNA POLITIKA IN NACRTOVANJE PROIZVODNJE, PREDELAVE IN PRODAJE

5. člen

Podpisnice se sporazumejo, da bodo na družbeno-ekonomskih osnovah skupnega prihodka trajnejše urejale sodelovanje po naslednjih reprodukcijskih skupinah:

1. pridelovanje, dodelava, prodaja hmelja,

2. prireja, predelava, prodaja mleka in mlečnih izdelkov,

3. prireja, predelava, prodaja mesa in mesnih izdelkov,

4. proizvodnja, skladiščenje, prodaja sadja,

5. nabava, proizvodnja krmil, vzreja živine (za meso, za mleko, za perutnino),

6. proizvodnja, prodaja kmetijskih strojev,

7. nabava reprodukcijskega materiala in surovin na domačem tržišču za proizvodnjo,

8. nabava, prodaja reprodukcijskega materiala, izdelkov in opravljanje storitev na tujem tržišču,

9. proizvodnja, odkup in prodaja kmetijskih pridelkov in gozdnih sadežev,

10. v vseh ostalih povezavah, kjer temelji sodelovanje na dolgoročnejših osnovah in je pomembno vsaj za eno od podpisnic.

Podpisnice soglašajo, da bo sodelovanje temeljilo na skupnem planiranju medsebojnega poslovnega sodelovanja.

6. člen

Udeleženske sporazuma bodo s posebnimi plani (o temelju poslovnega sodelovanja) po reprodukcijskih skupinah iz 5. člena tega sporazuma opredelile naslednje osnove:

— skupno poslovno politiko v reprodukcijski skupini,

— obseg proizvodnje in prometa skupnega poslovanja,

— zagotovitev sredstev za financiranje skupne proizvodnje,

— delitev in udeležbo v skupnem prihodu,

— druge osnove, pomembne za opredelitev medsebojnega sodelovanja.

Podpisnice se obvezujejo, da bodo v celoti izpolnjevale medsebojne planske obveznosti. V primeru odstopanja od plana, oziroma neizvajanja pa bodo prevzele vse materialne odgovornosti iz medsebojnega sodelovanja.

7. člen

Osnova za ustvaritev ciljev v dolgoročnem sodelovanju pri ustvarjanju skupnega prihodka v reprodukcijskih skupnostih je samoupravni sporazum o temeljih plana razvoja delovne organizacije, v katerem podpisnice opredelijo predvsem svoje dolgoročne cilje in dinamika razvoja, obseg sodelovanja, področje nastopanja na domačem in zunanjem tržišču ter druge osnove pomembne za opredelitev pri združevanju dela in sredstev na družbeno-ekonomskih osnovah skupnega prihodka. Osnove bodo opredeljene za vsako posamezno reprodukcijsko skupnost navedenih v 5. členu tega sporazuma in tudi za delovno organizacijo kot celoto.

8. člen

Na osnovi temeljev iz prejšnjega člena bodo podpisnice sprejele svoje srednjeročne plane razvoja kot usklajeno osnovo za celotno delovno organizacijo. V njih bodo podpisnice podrobneje opredelile svoj razvoj po posameznih vrstah proizvodov, v reprodukcijskih skupinah, količinski obseg in druge elemente, ki so pomembni za posamezno dejavnost podpisnice v srednjeročnem razvojnem obdobju.

9. člen

Letni gospodarski plani pomenijo konkretizacijo srednjeročnih obvez in zadolžitvev ter neposredno obliko določanja medsebojnega sodelovanja pri ustvarjanju skupnega prihodka.

10. člen

Z letnimi gospodarskimi plani, v celoti usklajenimi za posamezno reprodukcijsko skupnost (iz 5. člena tega sporazuma) bodo podpisnice opredelile vse osnove, potrebne za skupno poslovanje. Te so:

— vrsto skupnega proizvoda in količine,

— obseg sodelovanja posamezne udeleženke,

— kvaliteto in druge pogoje v proizvodnji posameznih reprodukcijskih faz,

— dinamiko proizvodnje in medsebojne dobave, čas, kraj in način dobave in ostale potrebne pogoje,

— stroške materiala, amortizacije in dela za posamezno fazo proizvodnje.

11. člen

Podpisnice se dogovorijo, da bodo skupno urejale vprašanje financiranja posameznih faz v reprodukcijski skupnosti prek Interne banke. Zavezujejo se za izenačevanje pogojev kreditiranja posameznih faz in tudi pridobivanja sredstev.

12. člen

Podpisnice se dogovorijo, da bodo z letnim gospodarskim planom opredelile tudi osnove za udeležbo v skupnem prihodku in način njegovega izračunavanja in razporejanja.

13. člen

Plane, ki opredeljujejo razmerja v skupnem prihodku, podpisnice sprejemajo po postopku, ki je določen z Zakonom in metodologijo načrtovanja v Hmezadu. Vse oblike planiranja morajo zagotavljati usklajenost in povezanost po posameznih reprodukcijskih skupnostih.

14. člen

Podpisnice se dogovorijo, da bodo povezovanje in sodelovanje izven Hmezada, skupno usklajevale tako kot določa samoupravni sporazum o združitvi v DO Hmezad. Zavezujejo se tudi, da bodo pri sprejemanju posameznih planskih obveznosti navzven v celoti upoštevale določila tega sporazuma in preprečevale dogovarjanje, ki bi bilo v škodo drugih podpisnic.

Udeleženke lahko sklenejo sporazum o trajnem poslovnem sodelovanju izven DO Hmezad v soglasju ostalih udeleženk v reprodukcijski skupnosti.

3. USTVARJANJE, UGOTAVLJANJE IN RAZPOREJANJE SKUPNEGA PRIHODKA

15. člen

Pod skupnim prihodkom se po tem sporazumu smatra vrednost prodanih proizvodov, blaga in storitev po skupno dogovorjenih cenah, ki so rezultat dela celotne reprodukcijske skupnosti.

16. člen

Glede na značaj proizvodnje in poslovanja v Hmezadu, ustvarjajo podpisnice tega sporazuma, skupni prihodek v naslednjih oblikah:

— med proizvodnimi TOZD, ki sodelujejo v proizvodnem procesu enega ali skupine končnih proizvodov (mleko in mlečni izdelki; meso in mesni izdelki; sadje; krmlila, živina in druge),

— med TOZD, ki se ukvarja s proizvodnjo in TOZD, ki se ukvarja z trgovino (strojna; repromaterial NT — kmetijstvo; proizvodnja — prodaja hmelja, itd.).

17. člen

Skupni prihodek se realizira s prodajo proizvodov po prodajnih cenah. Podpisnice so soglasne, da bodo po reprodukcijskih skupinah iz 5. člena tega sporazuma SKUPNO določale prodajno ceno v skladu z določili družbenih dogovorov, o politiki cen, zakonskih in ostalih določil.

Kadar so cene določenih izdelkov in blaga ali storitev določene s predpisi ali širšimi sporazumi, ki so za podpisnice obvezni, se tako določene cene smatrajo kot dogovorjene v smislu prejšnjega odstavka.

18. člen

Skupni prihodek v izvozu proizvodov in storitev je vrednost prodanega blaga na tujem trgu skupaj z vsemi izvoznimi premijami in stimulacijami.

Podpisnice se za vsako posamezno reprodukcijsko skupnost tudi dogovorijo za način in pogoje prodaje proizvodov skupnega dela.

19. člen

Skupni prihodek, ugotovljen pri trgovinski TOZD ali TOZD, ki je zadnja v proizvodnji skupnega proizvoda in ga tudi proda, se sproti razporeja med udeleženko v reprodukcijskem procesu v sorazmerju udeležbe v skupni proizvodnji po na prejš določenih merilih.

20. člen

Osnove in merila za razporejanje skupnega prihodka, bodo podpisnice določile z vsakoletnimi gospodarskimi plani za po-

samezno reprodukcijsko skupnost (iz 5. člena).

Delež skupnega prihodka, ki pripada posameznim udeležencem v skupnem proizvodnem procesu, se določa z načrtovano (plansko) vrednostjo živega in minulega dela; izražena v obliki *normalnih* stroškov.

21. člen

Podpisnice se dogovorijo, da normalne stroške kot izhodiščne, te predstavljajo:

- materialni stroški,
- zakonsko predpisana amortizacija,
- zakonske, pogodbene in samoupravne obveznosti,
- bruto osebni dohodki.

22. člen

Podpisnice se dogovorijo, da bodo spozumno določile normalne stroške (standarde) za skupno proizvodnjo, oziroma proizvod v reprodukcijski skupnosti iz 5. člena tega sporazuma. Tako določeni kriteriji so osnova za začasno razporejanje skupnega prihodka med letom.

Pri določitvi normalnih stroškov, bodo podpisnice upoštevale splošne družbene normative za določitev tako materialnih kot drugih poslovnih stroškov.

23. člen

Ne glede na določila prejšnjega člena, se pri proizvodih, kjer so cene posameznega udeleženca v reprodukcijskem procesu družbeno regulirane in zajamčene (mleko, meso), podpisnice lahko dogovorijo kot osnovo začasne delitve skupnega prihodka na osnovi teh družbeno določenih cen (zajamčenih).

24. člen

Osnove za razporejanje skupnega prihodka iz 22. in 23. člena veljajo praviloma za celo leto. Med letom se lahko spremenijo le z soglasjem udeleženk, če se zaradi tržnih ali drugih vplivov bistveno spremenijo pogoji proizvodnje, oziroma poslovanja.

25. člen

Dokončni obračun skupnega prihodka se opravlja trimesečno. Ta se opravi praviloma do 31. 12., oziroma takrat, ko je realizirana celotna proizvodnja enega leta (hmelj, sadje) v določeni reprodukcijski skupnosti.

26. člen

Razlika med začasnim obračunom skupnega prihodka opravljenega na osnovi razmerij iz 22. in 23. člena tega sporazuma in dejansko doseženim, se dokončno razdeli na udeležence v reprodukcijskem procesu

v skladu z prispevkom na podlagi živega dela in prispevkom na podlagi gospodarjenja z minulim delom.

27. člen

Podpisnice se dogovorijo, da bodo z gospodarskim planom določile način obračuna skupnega prihodka, v zadnjih fazah reprodukcijske povezave pa določile proizvod, oziroma skupino proizvodov, ki bodo izhodišče za urejanje razmerij v skupnem prihodku.

28. člen

Če podpisnice v gospodarskem planu za posamezno reprodukcijsko skupnost ne določijo meril, ki služijo za razporejanje skupnega prihodka, se šteje, da so udeležinke v tej skupnosti določile kot normalne (standardne) tiste stroške, ki so jih ugotovile na enoto proizvodnje skupnega dela v preteklem letu.

29. člen

Kadar osnov za posamezni proizvod ali grupo proizvodov v planu ne bi mogli ugotoviti, se šteje za delež v skupnem prihodku skupno dogovorjena cena vloženi materialnih stroškov, živega in minulega dela.

II. ZDRUŽEVANJE SREDSTEV ZA RAZŠIRITEV MATERIALNE OSNOVE DELA IN UREJANJE SODELOVANJA NA DRUŽBENO-EKONOMSKIH OSNOVAH SKUPNEGA DOHODKA

1. NAMENI ZDRUŽEVANJA SREDSTEV

30. člen

Z namenom, da se doseže hitrejši razvoj proizvodnih, predelovalnih, prodajnih in ostalih proizvodnih zmogljivosti, bodo podpisnice tega sporazuma v skladu s samoupravnim sporazumom o združitvi v DO združevale sredstva za naslednje namene:

— za izgradnjo proizvodnih, predelovalnih, prodajnih ter ostalih zmogljivosti, ki se dogovorijo v samoupravnem sporazumu o temeljih plana razvoja,

— za boljše izkoriščanje ter povečanje obstoječih kapacitet,

— za naložbe, ki omogočajo redno oskrbo z surovinami in reprodukcijskim materialom,

— za naložbe v pripravo in razvoj novih proizvodov, ki so pomembni za boljše gospodarjenje podpisnic,

— za druge namene.

Podpisnice se dogovorijo, da bodo združevale tudi obratna sredstva potrebna za proizvodnjo skupnih proizvodov, oziroma storitev.

Podpisnice se dogovorijo še za druge oblike združevanja sredstev.

Za namene iz drugega odstavka tega člena, bodo v skladu s predpisi združevala tudi devizna sredstva.

31. člen

Podpisnice so soglasne, da je osnova za opredeljevanje oblik in namenom združevanja sredstev samoupravni sporazum o temeljih plana razvoja. V njem se dogovorijo za prioriteten vrstni red naložb ter opredelitev ekonomskih pokazateljev, kot osnovo za uresničevanje ciljev združevanja sredstev. Z letnim investicijskim planom bodo podpisnice skupno določale skupne naložbe za posamezno leto.

32. člen

Sredstva, ki jih bodo združevale podpisnice, so v smislu družbene reprodukcije denarna sredstva, ki jih podpisnice razporede iz čistega dohodka za poslovna sredstva in rezervna sredstva. Podpisnice se dogovorijo, da združujejo tudi druga sredstva oziroma vire, ki se lahko uporabljajo za financiranje naložb, oziroma proizvodnje.

33. člen

Osnova združevanja za posamezne namene tega sporazuma bodo posebni samoupravni sporazumi o združitvi dela in sredstev.

34. člen

Z namenom, da se realizirajo izhodišča Samoupravnega sporazuma o temeljih plana razvoja so podpisnice *obvezne združevati* sredstva za izvajanje programa. Sredstva združujejo vse podpisnice za določeno naložbo v skladu z potrebami in možnostmi. Izvajanje programa je skupna in dogovorjena obveza vseh podpisnic.

35. člen

Podpisnice lahko združujejo sredstva prostovoljno za namene, ki so v njenem interesu, oziroma, da je združevanje ekonomsko interesantno. Vendar pa je potrebno predhodno zadostiti določilom prejšnjega člena.

36. člen

Podpisnica, oz. TOZD, ki uporablja združena sredstva v svojem poslovanju, ne more teh sredstev uporabljati za druge namene, kot so v sporazumu opredeljeni.

37. člen

V samoupravnih sporazumih za posamezno obliko združevanja bodo podpisnice upoštevale naslednja načela:

— vse podpisnice, ki so združevale delo in sredstva, bodo udeležene na dohodku, ki bo ustvarjen z združevanjem dela in sredstev,

— opredelitev obdobja združevanja in udeležbe na skupnem dohodku v TOZD, ki uporablja združena sredstva,

— da delavcem, ki uporabljajo združena sredstva v svojem poslovanju, pripadajo na podlagi njihovega prispevka v tekočem delu, sredstva za osebne dohodke in skupno porabo v skladu z dogovorjenimi skupnimi osnovami o razporejanju osebnih dohodkov in v skladu z pravilnikom o delitvi osebnih dohodkov.

38. člen

V samoupravnih sporazumih iz 33. člena bodo podpisnice uredile naslednje zadeve:

— cilje namena pogojev združevanja sredstev,

— rok, ko mora podpisnica, ki uporablja združena sredstva prirediti izkazovati skupni dohodek,

— udeležbo v skupnem dohodku in način ugotavljanja,

— način vračanja združenih sredstev, pogoje,

— obliko nadomestila za gospodarjenje z združenimi sredstvi,

— druge zadeve, ki jih dogovorijo podpisnice in ki jih določa zakon.

39. člen

V okviru udeležbe v skupnem dohodku, pridobivajo podpisnice vračilo združenih sredstev in nadomestilo za njihovo uporabo.

40. člen

Sredstva družbene reprodukcije bodo podpisnice praviloma združevale na družbeno-ekonomskih osnovah skupnega dohodka. Medsebojna razmerja med podpisnicami, ki združujejo sredstva in podpisnico, ki v svojem poslovanju uporablja združena sredstva, se uredijo v posebnem samoupravnem sporazumu iz 33. člena tega sporazuma.

41. člen

Ne glede na določila iz prejšnjega člena tega sporazuma, se podpisnice lahko dogovorijo kot nadomestilo za uporabljena sredstva v obliki obresti.

42. člen

Podpisnice so soglasne, da bodo pri vračanju združenih sredstev upoštevale načelo, da ima podpisnica, ki je združevala sredstva, pravico, do vračila sredstev v revaloriziranem znesku.

43. člen

V primeru, da se v poslovanju TOZD, ki je uporabljala združena sredstva, ne do-

seže takšen dohodek, da pokrije materialne in amortizacijske stroške ter osebne dohodke in ne ostajajo po delitvi skupnega dohodka sredstva za nadomestilo združenih sredstev, se podpisnice dogovorijo, da se uporablja *vir vračila tudi obračuna na amortizacija*.

Nepokrite obveznosti do vračila združenih sredstev se prenašajo v naslednja poslovna leta.

44. člen

Podpisnice tega sporazuma se obvezujejo, da bodo zainteresirane TOZD skupno odločale o združevanju sredstev izven DO Hmezad. Pogoje za tako združevanje daje delavski svet DO.

2. PREVZEMANJE RIZIKA IZ SKUPNEGA POSLOVANJA

45. člen

Podpisnice, povezane v posameznih reprodukcijskih skupnostih iz 5. člena tega sporazuma, oziroma v primerih združevanja dela in sredstev, prevzemajo pri ustvarjanju skupnega dohodka riziko, ki nastane iz skupnega poslovanja. To je skupen riziko vseh udeleženk, ki ga pokrivajo v sorazmerju udeležbe v skupnem dohodku, oziroma deležem združenih sredstev.

46. člen

Kot skupni rizik se smatra:

— izguba, ki je nastala pri skupni proizvodnji, ugotovljena na osnovi skupno dogovorjenih osnov v gospodarskem planu,

— izpad, oziroma zmanjšanje skupne planirane proizvodnje zaradi objektivnih okoliščin (višja sila, zakonska določila, državni ukrepi, valutne spremembe),

— če se zaradi objektivnih okoliščin menja vrednost vložnega dela in sredstev udeleženk v reprodukcijskem procesu.

Z gospodarskim planom oziroma s sporazumi, se opredelijo še ostali morebitni riziki glede na značaj in vrsto sodelovanja. Ugotavljajo ga pooblaščen predstavniki sodelujočih TOZD.

47. člen

Podpisnice se lahko dogovorijo, da ustanovijo poseben sklad rizika po posameznih reprodukcijskih skupnostih, oziroma v primerih združevanja dela in sredstev.

48. člen

Podpisnice tega sporazuma so soglasne, da nosi vsaka sama vse tiste rizike, ki so nastali po njeni krivdi.

3. IZVAJANJE SPORAZUMA IN REŠEVANJE SPOROV

49. člen

Podpisnice so soglasne, da določila tega sporazuma realizirajo po redni samoupravni poti prek delavskega sveta DO in prek skupnih organov podpisnic posameznega sporazuma.

Pobudo za pričetek dogovarjanja za ustanavljanje posameznih reprodukcijskih skupnosti oziroma združevanja sredstev lahko poda vsaka zainteresirana podpisnica tega sporazuma, oziroma delavski svet DO.

Za urejanje odnosov in dogovarjanje znotraj reprodukcijskih skupnosti oziroma sporazuma o združevanju dela in sredstev, se izvoli poseben organ.

Tehnična opravila, aktivnost planiranja skupne proizvodnje, pričnejo, v skladu s samoupravnim sporazumom o združitvi in metodologijo planiranja, strokovne službe DS Skupne službe DO. Nosilci planiranja oblik združevanja dela in sredstev na družbeno-ekonomskih osnovah skupnega dohodka se določijo s samoupravnim sporazumom o temeljih plana razvoja Hmezada.

50. člen

Vsi spori, nastali v skupnem poslovanju, se rešujejo sporazumno. V primeru, ko sporazum ni mogoč, se rešuje prek notranje arbitraže delovne organizacije.

4. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

51. člen

Podpisnice tega sporazuma soglašajo, da se bodo v primerih, če bi nastali organizacijski in tehnični problemi v začetku izvajanja tega sporazuma glede ugotavljanja in razporejanja skupnega prihodka, dogovorile o drugih začasnih osnovah in merilih za razporejanje, vendar v skladu s tem sporazumom.

52. člen

Ta samoupravni sporazum se sklene za nedoločen čas in prične veljati, ko ga sprejmejo delavci TOZD Hmezad na zborih delavcev ter ga podpišejo predstavniki podpisnic.

53. člen

Vsaka podpisnica tega sporazuma lahko predlaga delavskemu svetu delovne organizacije zahtevo za začetek spremembe in dopolnitve tega sporazuma. Spremembe in dopolnitve se sprejmejo po enakem postopku kot ta sporazum.